Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 229 (16452) | 1983 оной октябриин 5, среда | Сэн 3 мүнгэн.

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй үргэдхэгдэмэл заседани октябриин 3-да боложо, союзна ба республиканска министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, мүн автономито республиканүүдай, хизаарнуудай болон областьнуудай совет, хүдөө ажахын органуудай түлөөлэгшэд хабаадалсаһан байна.

«Байгша оной түсэбүүд болон социалис уялгануудые дүүргэхэ, 1983—1984 онуудта малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилхэ талаар РСФСР-эй совет болон хүдөө ажахын органуудай бэелүүлхэ хүдэлмэри тухай» асуудалые зүбшэн хэлсэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротников заседани дээрэ үгэ хэлээ. (ТАСС).

ЕХЭНХИНЬ ХАДАГДАА

Энэ жэлдэ манай эндэ таряанай ургаса хэзээ хэзээнэйхиһээ орой эдеэшэжэ, бүри һая болотор ногоон байгаад, хуряалгын хүдэлмэрие нилээд гэдэргэ татаа. Тиигэбэшье манай механизаторнууд гараа хабсараад миин һуугаагүй, эдеэшэжэ эхилһыень түүбэрилэн сабшажа, хадажа ороо юм. Түрүүшын үдэрһөө жаткатай юһэн комбайн таряа үдэр, һүнигүй баал болгон унагаажа байна. Мүнөө бүхы 6 мянга гаран гектар ороохото ургамалнуудай ехэнхинь амяарлагдан хадагдаа.

Ямар бодолтойгоор таряагаа түрүүшын ээлжээндэ нигэжэ ехээр унагааха гэжэ шиидээбибди гэхэдэ, нэгэдэхеэр, хүсэд эдеэшээгүй ороохотой таряан ургаатаяа байбал, хюрууда хүлдэжэ болохо ха юм. Харин баал болгогдоhон таряан хүлдэхэгүй, тэндээ түргэн эдеэшэхэшье байна. Хоёрдохёор, нигээд ехэ хура бороогой ороод, шангаар һалхилаа һаань, ургажа байһан таряан унажа болохо бшуу.

Гэхэтэй хамта, манайхин тарлагаа амяарлан хадаад, суглуулжа сохихо аргагүй байба гээд, бaһал миин һуугаагүй. Бүхы арга хургыень оложо, тэрэнээ түргэн хуряажа абахые оролдоно.

Эдэ бүгэдэһөө харахада, совхозой таряашад, механизаторнууд ургасаяа саг сооhь, гээлтэгүйгөөр хуряажа абахын тула бүхы хэрэгтэй юумэ хэхэ, эсэстээ илалта туйлажа гараха байһандань хүсэд этигэхээр. Ганса мүнөө бэшэ, урда жэлнүүдтэшье эдэмнай орёо бэрхэтэй сагай үларилай эрхэ байдалда ургасаяа һалал саг сооhь хуряажа абадаг байгаа ха юм.

Байгша ондо бүхы таряалан дээрэмнай һайн ургаса гаранхай. Энээнээ хүсэд эдеэшэлүүлжэ, гээлтэгүйгөөр хуряажа шадаа һаа, бүхы дээрэнь 75—76 мянган центнер ороохо суглуулха, гүрэндэ 15 мянган центнер таряа худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээд, даабариһаа гадуур үшөө 5 мянган центнер ороохо Эхэ орондоо үгэхэ аргатайбди.

Таряа хадалга, хуряалгын хүдэлмэрие нэгэдэхи тракторно-таряан ажалай бригадынхид (бригадирынь М. Д. Алексеев) эмхитэй һайнаар ябуулна. Эндэ ургаса амяарлан хададаг звенодо ахалагша комбайнер А. М. Шмелев, үнинэй комбайнер В. Д. Разуваев гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ.

Энэ бригадада урдань обёосой өөһэдын үрэһэн үгы байгаад, ондоо тээһээ асарһан хүрэнгэ таридаг һэн. Харин мүнөө жэлдэ бригадада таряалангай гектар бүриһөө 20 центнер обёос абтахаар багсаагдана. Энээнэй ашаар өөһэдын үрэһэ бэлдэхэ, гүрэндэ обёос горитой худалдаха, адуунһа малай тэжээлдэшье таһалжа үгэхэ аргатай.

Мүн ажахын бусад бригадануудташье муу бэшээр хүдэлжэ байһан комбайнернууд үсөөн бэшэ. Һүүлэй сэлмэг үдэрнүүдтэ олонхи комбайнууд баал суглуулжа сохилгодо табигдаад, одоол үдэр, һүнигүй гэхээр хүдэлжэ байна. Тоогууд дээрэ шэнэ ургасын таряан ехээр буужа эхилээ. Эндэ ороохо сэбэрлэхэ, хатааха хүдэлмэри үдэр, һүнишье замханагүй. Таряа тушаалгын Харланай пунктда үдэр бүри 1000 шахуу центнер ороохон тушаагдана.

Совхозой партком, профсоюзай комитет зоной дунда ябуулдаг гол хүдэлмэреэ мүнөө полевой стануудта шэглүүлэнхэй. Эндэ харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд, социалис уялганууд, уряа лозунгнууд хуу шэнэлэгдээ, гоёогдоо. Агитаторнууд, политинформаторнууд үдэр бүри ерэжэ, үдын эдеэ бариха үедэ, үдэшэнь хөөрэлдөө үнгэргэдэг, хүнүүдтэ шэнэ һонин дуулгажа байдаг. Үе-үе болоод Охин-Булагай соёлой байшангай агитколлективэйхид ерэжэ, концерт-наада табидаг. Бригада бүхэндэ һайн столово бии.

Һүүлэй мэдээгээр совхоздо бүхыдөө 4000 гаран гектарай таряан хадагдаад 2500 гектарта баал суглуулагдажа сохигдоо, сэхэ хурлагдаа.

Энээнтэй хамта бригадануудта хартаабха малтаха хүдэлмэри түлэг ябуулагдана. Түрүү механизатор Михаил Сидоровэй звено гектар бүриһөө 165—170 хүрэтэр центнер хартаабха абана.

Тобшолон хэлэбэл, ургаса хуряалгын бүхы хүдэлмэрине саг болзоортонь дүүргэхэ хүсэлэнтэйбди.

С. ИТЫГИЛОВ,
Бэшүүрэй районой Охин-Булагай совхозой парткомой секретарь.

ШАСАРГАНЫН ЕХЭ УРГАСА

Химнэ голой нуга газар мүнөө үедэ алтарма үнгэтэй шасаргана жэмэсээр бүрхөөгдэнхэй.

Сэлэнгын районой Шасарганын совхозой хүдэлмэришэд баян ургасаяа һаяхан суглуулжа эхилбэ. Ханда Шоёнова нэгэ мянга гаран килограмм «сибириин ананасые» суглуулжа, тушаагаад байна. Алла болон Татьяна Костюниковатан халаанай даабарине 200 процентээр бэелүүлжэ шадана. Мүнөө дээрээ тус ажахыда 80 гаран тонно үнэтэ жэмэс сутлуулагдаад байна. Байгша ондо совхозойхид 350 тонно шасаргана 500 гектар талмайһаа суглуулха түсэбтэй.

Манай корр.

ҮДЭР, ҺҮНИГҮЙ ТУШААНА

Эндэ эдэ үдэрнүүдтэ хүндэ ашаа шэрэһэн томо машинануудай хүнхинэлдөөн, үдэршье, һүнишье таһалдахала болинхой. Шэнэ ургасын таряа шэрэһэн КаМАЗ, ЗИЛ түхэлэй автомашинанууд Улаан-Үдын мелькомбинадай ехэ хашаагай үүдэндэ ерэжэл байна. Тэдэ комбинадай хашаа руу орожо ашаагаа буулгаһаар лэ гэдэргээ яаралтай гүйлгэлдэнэ.

Мүнөө үедэ эндэ город шадарай Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Мухар-Шэбэрэй районуудай колхоз, совхозууд шэнэ ургасынгаа дээжэ алтан таряае гүрэндэ тушаажа, худалдажа байна гээшэ.

—Сентябриин 12-hoo хойшо комбинадтамнай шэнэ ургасын таряан орожо эхилээ. Ажахынуудһаа асарагдаһан ороохые үдэр, һүнигүй тушаажа абанабди, тэрэнииень хатаана, сэбэрлэнэбди. Даб дээрэ 947 мянган центнер шэниисын, мүн тэды шэнээн хара таряан тушаагдаад байна. Сүүдхын 45—50 хүрэтэр мянган центнер таряан ороно,—гэжэ комбинадай лаборантка Анна Георгиевна Карпова хэлэнэ.

Һүүлэй сэлмэг үдэрнүүдтэ ажахынуудай механизаторнууд баал суглуулжа сохилгые, хуряалгые эрид түргэдхэжэ, комбинадта шэнэ ургасын ороохоной оросонь һураггүй ехэ болобо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лаборантка А. Г. Карпова; шэнэ ургасын ороохо тээһэн машинанууд комбинадта ерэжэл байна.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фототекст.

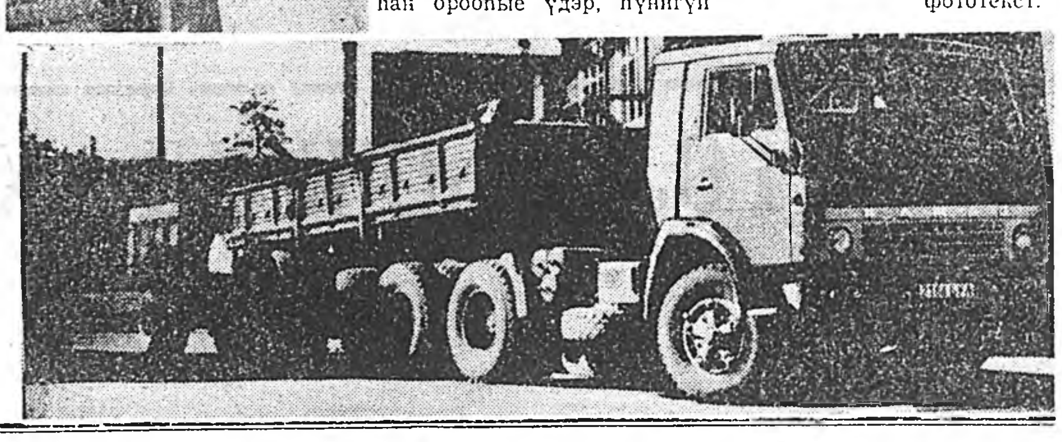

ХЭДЫ БОЛОТОР УНЖАГАЙРХАБ?

һаалишан С. Т. Балтуева августын һүүл багаар үдэртөө өөрынгөө бүлэг үнеэдһээ дундаа зэргээр 160 килограмм һү абажа байһан аад, харин мүнөө үнгэрэгшэ сентябриин һүүлшын үдэрнүүдтэ оройдоол 80—90 килограмм һү арай шамай һаагаа. Тиихэдэ һаагдадаг үнеэдэйнь тоо тэрэл ёһоороо байха юм. Бусад һаалишад мүн лэ һү багаар абгдаг болонхой.

— Үбэлжөөндөө мүнөөдэр, үглөөдэр орохо гэлсэһээр үнинэйбди, — гэжэ малшад хэлэнэ.

Үбэлжэлгынь байра бэлэн болоо юм аа гү гэһэн асуудал гарана. Бургаастайн үүлтэртэ малай фермын байра, сэхыень хэлэхэдэ, хуушаранхай, һайнаар заһабарилагдаха ёһотой байгаа юм. Тэндэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, үглөөдэр үбэлжэлгэдэ оруулха гэлсээшэ малай байра задагай харагдаба. Сонхонуудынь нэгэшье рама, шэлгүй зэнхынэ. Үүдэнүүдынь һарюу мурюугаар шагтагалагданхай. Досоонь бүришье сошордомо байдалтай ушарбабди. Модон хобоо хобтонууд соорхой, һандархай. Тэдэниие заһабарилжа үшөө эхилээгүй, хэншье ойронь хүрөөгүй янзатай. Үмхирһэн шалын хоёр-гурбан хабтагай шэнэлэгдээд лэ, заһабариин хүдэлмэри манай ябаһан үдэр зогсоогдонхой байна. Тэжээл бэлэдхэхэ цех юрэдөөшье түхеэрэгдээгүй. Тэрэшэлэн зайн галай гэрэл дамжуулха утаһанууд унжынхай, эндэ тэндэ таһаранхай харагдана. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, Бургаастайн фермэ үбэлжэлгэдэ бэлэн болоогүй, юумэнь хуу задагай зайдан гэжэ элирбэ.

— Малшад дутуу дунданууд тухайгаа олон табые тооложол байгаа гүбдөө. Тэрэнииень болгоомжотойгоор анхарха, шүүжэ үзэхэ хэрэгтэй, — гэжэ «Бестужевский» совхозой директор В. С. Табхаров бидэнэртэ хэлэнэ.

Теэд совхозой хүтэлбэрилэгшын иигэжэ дан һанаа амараар хэлэхэнь ехэшье ойлгосотой бэшэ байба. Малшадай хэлээшэ зүб, бодото байдалынь үнэхөөрөө бирагүй гэжэ бидэ өөһэдөөшье хараабди. Һанаа амараар һууха саг һалаал.

Н. НАМСАРАЕВ,
манай корр.

Сэлэнгын райо[illegible]

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ХЭРЭГТЭ БҮХЫ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛЭЭ!

БИДЭНДЭ ДАЙН ОГТО ХЭРЭГГҮЙ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн мүрысөөндэ оролсоод, эдэбхи үүсхэл гарган эршэтэй шангаар хүдэлжэ байһан Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай коллектив КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгые һайшаан дэмжэжэ байһанаа элирхэйлһэн олон хүдэлмэришэдэй хабаадалгатайгаар суглаа үнгэргэбэ. Үдэрэй 3 час 20 минута. Комбинадай бүд нэхэлгын цех соо хүдэлмэришэд сугларба. «Бидэндэ дайн хэрэггүй», «Дэлхэй дээрэ амгалан байдал сахихын тула бидэ үшөө һайнаар хүдэлхэ ёһотойбди» гэһэн уряа плакадуудые бариһан хүдэлмэришэд эндэ жагсанхай.

Комбинадай парткомой секретарь Д. П. Могоева энэ суглаае нээжэ, Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгые комбинадай хүдэлмэришэдэй урда уншаба. Тус комбинадай суута бүд нэхэгшэ В. В. Федосеева үгэ хэлэхэдээ:

— Бидэ булта үхибүүдтэй зомди. Бидэнэй үхибүүд сэлмэг арюун огторгой доро сэнгэн ажаһууха дуратайнууд ааб даа. Бидэндэ ядерна дайн хэрэггүй. Дэлхэй дээрэ амгалан тэнюун сагай байхын тула бидэ үнэн сэхээр оролдосотой, һайнаар хүдэлхэ ёһотойбди,— гэжэ мэдүүлбэ.

— Би Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсажа, немец фашистнуудые сохилсоһон хүм. Дайн гээшэ арад зондо аргагүй ехэ зоболон, гашуудал асардаг. Манай совет арад, бүхы дэлхэйн арадууд амгалан байдалай түлөө тэмсэжэ байна. Бидэ түрэл Коммунис партиин, совет гүрэнэй үмэнэһөө Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгые һайшаан дэмжэнэбди. Бидэ эб найрамдалай түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэшье байхабди,—гэжэ ажалай, дайнай ветеран В. Г. Моргунцовой хэлэхэдэ, комбинадай хүдэлмэришэд нэрьеэ альга ташаба.

— Зол жаргалта ажабайдалай эб найрамдалай түлөө гэһэн уряа доро бүхы хүнүүд хүдэлхэ ёһотой, —гэжэ комбинадай эрхим хүдэлмэришэн Ф. Е. Островерхов, нооһо сэбэрлэдэг цехэй комсомолой организациин секретарь В. А. Цыбикова, комбинадай директор К. П. Альцман гэгшэд хэлэһэн байна.

Нарин сэмбын комбинадай хүдэлмэришэдэй суглаанда КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев хабаадалсажа дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгые комбинадай хүдэлмэришэдэй һайшаан дэмжэһэн тогтоол баталагдан абтаба.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Суглаанай үедэ. 2. Ажалай ба дайнай ветеран В. Г. Моргунцов үгэ хэлэжэ байна.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ХҮСЭЕЭ ГАМНАХАГҮЙБДИ

Дайн сэрэггүй, амгалан һайхан дэлхэй дээрэ ажаһууха, ажаллахаһаа ондоо үнэтэй юумэн хүндэ хаана байхаб даа. Теэд мүнөө США-гай захиргаанай балмад дээрэлхүү, хэрзэгы хараа һанаашалгануудаа бэелүүлэн, зониие олоор хюдаха буу зэбсэг үзэгдөөгүй ехээр бүтээжэ, дэлхэйн арадуудта ядерна дайнай айхабтар ехэ аюул тохёолдуулжа байхада, хүн бүхэн, миин гараа хабсараад, һууха аргагүй байна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ соо энээн тухай тон хурсаар хэлэгдэнхэй. Тэрэнииень сэдьхэлээ хүдэлгэнгүй уншахын аргагүй. Эб найрамдалай, хүн зоной амгалан, эрхэ сүлөөтэй ажабайдалай түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэжэ байһан манай Совет оронине, бүхы социалис байгуулалтые США-гай болон бусад империалис гүрэнүүдэй зонхилогшод муу мухайгаар хардана, гүрдэнэ. Дэлхэйн зүг бүхэндэ аюултай, түгшүүрилтэй, хёморолдоотой байдал тогтоохые һэдэнэ. Шуһата дай жүрөөдэнэ.

Хүн түрэлтэн ухаагаа төөрсэгүй, төөрихэшье ёһогүй. Дай жүрөөдэһэн хүсэнүүдые зогсоохо аргатай гэжэ нүхэр Ю. В. Андропов тон зүб хэлэнэ.

Бидэ, наһажаал хүнүүд, дайн сэрэгэй хэды ехэ аюул, хохидол, үйдхар гашуудал асардагыень бэедээ үзэһэн байнабди. Би өөрөө үшөө үхибүүн ябаашье һаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ хүшэр хүндэ ажал хэжэ, үлдэхэ, даараха гээшые үзөөб. Эсэгынгээ, аханарайнгаа, түрэлэйнгөө хүнүүдэй дайнда мордохые, хүшэр хүндэ хахасалгын болоһые үхибүүн шодөөр харааб.

Мүнөө би өөрөө долоон үхибүүдые хүмүүжүүлнэб. Тэдэнэйм олонхи дээдэ, дунда һургуулинуудта һуранад. Бидэ гэр бүлөөрөө 25 жэлдэ совхоздоо эхэ хонидые харууһалнабди. Жэл бүхэндэ хурьга абаха, нооһо хайшалха түсэбөө, уялгануудаа үлүүлэн дүүргэдэгбди. Байгша ондо 540 эхэ хониһоо 543 хурьга абажа, томо болгоо һэмди.

Энэ хэжэ байһан ажалнай, үдэр бүриин оролдолгомнай манай Эхэ оронине улам бэхижүүлхэ, бэеэ хамгаалха хүсыень дээшэлүүлхэ, дэлхэйдэ эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ туһа нэмэри болог лэ гэжэ сэдьхэнэб. Саашадаа үшөөл һайнаар хүдэлжэ, бүхы хүн түрэлтэнэй үхибүүдэйнгээ амгалан һайхан, золтой жаргалтай ажаһуухын түлөө хүсэ шадалаа гамнахагүйб.

Б. МИНЖЕЕВА,
Хяагтын районой «Пограничный» совхозой ахалагша хонишон.

Түби дэлхэй дээрэ уласхоорондын байдалай улам түгшүүрилтэй боложо байһантай дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ тухай радиогоор түрүүлэн шагнаад байхадаа олон юумэ бодомжолхоор байгаа һэн. Америкын Холбоото Штадууд түрүүтэй НАТО-гай бүлэглэлэй бусад оронууд хүн түрэлтэниие уг үндэһөөрнь хюдаха аюулта буу зэбсэгүүдые элбэгээр бүтээн гаргажа, социалис байгуулалтатай оронуудые тойруулан тодхохо һэдэлгэ гаргажа байһандань һанаа амархан һуултай гү? Үгы даа. Энэ зуун жэлэй зэбүүрхэмэ муухай шуһата дайнай асари ехэ хохидол, гашуудалые бодото бэеэрээ үзэһэн манайороной арад зон бүришье һаа, анирагүй байжа шадахагүйл. Тиимэһээ би энэ мэдүүлгые саг соогоо абтаһан документ гэжэ тоолоноб.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ дотор «...Японой дай жүрөөдэгшэ сэрэгые һэргээжэ, НАТО-гай бүлэглэлэй сэрэгэй-политическэ хүсэнүүдтэ хамжуулха гэһэн һэдэлгэ гаргагдана. Тиимэ ябуулга гаргахадаа үнгэрһэн үеын һургаалые хүнүүдтэ мартуулха гэжэ оролдоно» гээд тодоор хэлэгдэнэ. Америкын империалистнуудай иимэ муухай алхамуудые хэжэ байхадань бидэ совет хүнүүд шанга харюу хэхээр бүри һайнаар ажаллажа, оронойнгоо экономикые,

ЗОРИЛГОМНАЙ ТОДОРХОЙ

мүн оборонын хүсые улам бэхижүүлхэ болонобди.

Би милитарис Япониие бута сохихо үхэлтэ дайнда хабаадалсаһанби. Тиимэһээ ээрхэг түримхэй милитарис Японой хэрзэгы зэбүүрхэмэ аашые һайн мэдэхэ байнаб. Тэрэ гэһээр 38 жэл үнгэрөө. Энэ үе соо совет арад дайнай ушаруулһан асари ехэ хохидол үндэһөөрнь усадхажа, ямар баян, зол жаргалтай байдал һуудал байгуулаа гээшэб. Эдэ бүгэдэнь манай ажахы дээрэһээшье жэшээлэн харагданал. Совхознай байгша ондо һү үйлэдбэрилжэ гүрэндэ тушааха түсэбөө уридшалан дүүргэө. Мяха худалдаха даабаримнайшье сүм бэелүүлэгдэхэ байна. Мүнөө таряа хуряалгын халуун хаһа түлэг дундаа ябуулагдана.

Би луговодоор ажалладагби. Энэ жэлдэ үбһэ хуряалгаяа түргэн болзорто үнгэргөөбди. Ажахынгаа луговодуудай даажа абаһан сабшалангайнгаа ургасые эрид дээшэлүүлжэ, үбһэ ехээр бэлэдхэдэг болоһоной ашаар һү, мяхан элбэгээр абтажа гүрэндэ тушаагдана гээшэ. Тиимэһээ саашадаашье улам һайнаар ажаллаха болонобди.

Д. ЛЫГДЕНОВ,
Хурамхаанай районой Аргатын совхозой луговод.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

ДАХЯАД ҺУНГАГДАБА

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай нооһо илгалгын цехтэ партийна организациинь тоосоото һунгалтын суглаан боложо үнгэрөө. Коммунистнууд партбюрогойнгоо ажал ябуулгада хангалтатай гэһэн сэгнэлтэ үгэһэн байна. КПСС-эй гэшүүд тэдэнэй организациин секретарь Н. Н. Каратуевае дахяад бюрогой гэшүүндэ нэгэн дуугаар һунгажа, 4-дэхи жэлээ удаа дараалан Нина Николаевнада ниитын харюусалгатай тушаал найдаба. Теэд энэньшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, коммунистын ажабайдал энэ цехэй партийна организациин намтартай нягта холбоотой юм.

Предприятиин тус цехтэ парторганизаци 1965 ондо байгуулагдаһан. Тэрэл сагһаа хойшо 1973 он болотор нүхэр Каратуева цехэй партиин гэшүүдэй найдаһан ниитын иимэ даалгабари дүүргэдэг байһан гэшэ. Удаань ажабайдалай эрхэ байдалһаа уламжалжа, долоон жэлэй туршада ажаллаагүй. 1980 ондо түрэл комбинадтаа хүдэлхээ дахинаа ерээ һэн.

Предприятиин энэ цех 1964 ондо байгуулагдаһан юм. Тиихэдэ оройдоол 3 коммунист байгаа. Харин мүнөө парторганизациинь бүридэлдэ 55 коммунист, КПСС-эй гэшүүндэ 5 кандидат тоологдоно. Партийна энэ организаци комбинат соогоо эгээн томонуудайнь нэгэн юм. Харин цехтэ хүдэлдэг бүхы хүнүүдтэй коммунистнуудай тоос сасуулбал, предприяти соогоо тон дээгүүр байха. Коллективэй ажал хэрэгүүдтэ парторганизациинь нүлөө даамгай, ехэ бшуу. Эндэхи 22 бригадын 10-ниинь сентябриин 1-нэй байдалаар арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй даалбарие гүйсэд дүүргээд байба. Түрүүшүүлэй табан бригадые партиин гэшүүд хүтэлбэрилдэг. Цехэй бүхы коллективүүд мүнөө нэгэ нарядай гуримаар хүдэлжэ байнхай. Комбинадай нооһо илгагшадай 75 гаран процентнь коммунис ажалай ударнигууд юм. Тиимэһээл энэ цех иимэ үндэр нэрэ зэргэтэй бшуу. Коммунис ажалай цех гэжэ нэршэһэн коллективтэ ажаллагшад «Ажалай журам нэгэтэшье эбдэнгүйгөөр» гэһэн уряатайгаар мүрысөө байгша ондо үүсхээд, хэлэһэн үгэдөө хүрэн, амжалтатай һайнаар хүдэлжэ байна. Энэ ушар хадаа коллектив дотор ябуулагдажа байһан хүмүүжүүлгын болон ойлгуулламжын хүдэлмэриин ашаг үрэ, хүсэ нүлөөе элирхэйлнэ гээд онсо тэмдэглэе.

Цехэй партийна организациин бюро, тэрэнэй секретарь парторганизациингаа дайшалхы шэнжэ шанарые, шадабари, арга боломжые дээшэлүүлхэ асуудалда саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байдаг. Энэ ямар хэрэгһээ дулдыдадаг бэ гэжэ хэлэхэ болоо һаа, зэргэнүүдээ эдэбхитэй, түрүү хүдэлмэришэдөөр бэхижүүлхэ ябадалһаа болодог байна. Тиимэһээ эндэ залуу түрүүшүүлые, комсомолшуудые партиин гэшүүд болгохын түлөө оролдолго гаргана. Дурдагдаһан эдэ баримтануудые абаад харахада, нооһо илгалгын цехэй партийна организаци залуу, түрүү хүдэлмэришэдые партида абаха хэрэг шадамараар эмхидхэн ябуулдаг байна.

Парторганизациин ажал ябуулгада коммунист Каратуевагай оруулдаг хубита горитой. Ушар тиимэһээ тэрэнэй коллективэйнгээ партийна организациин секретаряар һунгагдаһаниинь гайхалгүй.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Н. Н. Каратуева цехэй комсомолой организациин секретарь В. Цыбиковада зүбшэл заабари үгэжэ байна. А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ...

ТОДОРХОЙ ЯБУУЛГА ХЭ...

Хэжэнгын районой Могсохоной совхозой партийна организаци үзэл суртал хүдэлмэрие һайжаруулан хубилгаха зорилготойгоор үргэн хэмжээ ябуулгануудые эрхилнэ. «КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдһээ уламжалан, совхозой партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн асуудал июль һарада зүбшэн хэлсэгдэжэ, тодорхой хэмжээ ябуулганууд баталан абтаа һэн.

Партийна комитедэй хараалһан хэмжээ ябуулганууд дотор үбһэ, таряа хурялгын үедэ ажалшадай дунда эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй материалнуудые, партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгые хүн зондо гүн гүнзэгыгөөр ойлгуулха гээд уншанабди. Тиихэдэ үбһэшэдэй бригада, звенонуудай, мүн таряашад-механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулха, полевой станууд болон таряа хурялгын-транспортна звено бүхэндэ агитатор болон политическэ информаторнуудые томилхо гэжэ бэшэгдэнхэй байгаа.

Энэ партийна организацида бүхыдөө 45 коммунист бүридэлдэ абтанхай.

Тиигэжэ бүхы дээрээ зунамарай хурялгын үедэ ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха 28 агитатор томилогдоһон юм. Мүн 10 лектор, 10 политическэ информаторнууд хүдэлнэ.

Мүнөө таряа хадажа ябаһан комбайнернуудай дунда агитатораар коммунист Сергей Рабданов томилогдоһон байна. Энэ нүхэр КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ үзэл суртал хүдэлмэрие хурсадхан һайжаруулха талаар зорилгые нүхэдэйнгөө дунда удхалан ойлгуулха зуураа ажалай журам сахиха тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн юм. Мүн түлишэ, тоһодолгын материалнуудые гамнаха, комбайн болон бэшэшье оньһон техникээ бүтээсэтэй һайнаар хэрэглэжэ, тарла хурялгые түргэдхэхын тула механизаторнуудай хүсэл эрмэлзэлые элсүүлхэ зорилго табидаг байна.

Ургаса хуряалга дээрэ партийно-комсомолой бүлэг байгуулагдаа. Энэ бүлэгые КПСС-эй гэшүүндэ кандидат, механизациин цехэй начальник Балдан Батодамбаевич Базаров хүтэлбэрилнэ. Механизаторнуудай түрүүшын суглаан дээрэ ажалай социалис журам нарин нягтаар сахижа, оньһон техникэдээ гамтан һайнаар хандаха, түсэбөө болон халаанайнгаа даалгабари гүйсэд дүүргэхэ тухай хөөрэлдөөн болоо бэлэй.

Могсохоной партийна организациин залуу халаан— комсомолой организаци 98 комсомол-залуушуулһаа бүридэнэ. Эдэнэр ажахын элдэб һалбаринуудта эдэбхитэйгээр ажаллана. Мүнөө комбайнернууд ВЛКСМ-эй гэшүүд Геннадий Дариевыс, Жамбал Жамьяновые дурдаябди. Тэдэнэр мүн лэ ойлгууламжын хүдэлмэридэ хабаадуулагдаһан байна.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ нилээд олон комсомолшууд эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хүдэлөө гэжэ партийна бюрогой секретарь В. Г. Ширабон хөөрэнэ. Тэдэнэй дунда Дашинима Содномовыс, Дондок-Доржо Санжижапов болон бусадые дурдамаар. Эдэ нүхэднай өөһэдөө бэрхээр хүдэлхэһөө гадна бусадта эрхим жэшээ харуулдаг юм.

КОММУНИСТ БҮХЭНДЭ ДААБАРИ

Энэ жэлэй сентябриин эхеэр «Зырянский» совхозой Ангирай һу һаалиин фермын партийна эхин организациин тоосоото һунгалтын суглаан болоо һэн. Тус организацие хүтэлбэрилэгшэ А. М. Портнягин суглаан дээрэ тоосоото элидхэл хэхэдээ, фермын коллективэй амжалта тухай олон жэшээнүүдээр баримталан хөөрэһэн байна. Тиихэ зуураа дутуу дундануудтухай дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Тэдэ дутагдалнуудые усадхаха арга боломжын бии байһые элидхэлшэ элирхэйлэн харуулба.

Суглаанай түгэсхэлдэ коммунистнууд партийна бюрое һунгаһан байна. Шэнэ бюрогой эмхидхэлэй заседани боложо, секретаряар совхозой эрхим һаалишан Людмила Викторовна Корнакова һунгагдаба. Тэрэнэй орлогшоор түрүү тугалшан Екатерина Даниловна Добрынина дэбжүүлэгдэһэн байха юм.

Тоосоото һунгалтын суглаан Татауровай автозаһабарилгын заводой мотоорно цехэй партийна бүлэгтэ зарлагдаа. Тоосоото элидхэл хэһэн партгрупорг Н. К. Болгов коммунист бүхэнэй үйлэдбэриин болон ниитын ажал ябуулга, эдэбхи эрмэлзэл тухай тодорхойгоор тэмдэглээ һэн. Коммунист бүхэн партийна даабаритай, олонхинь тэрэнээ һайнаар дүүргэхые оролдоно. Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй гэшүүд И. И. Воротников, В. Н. Филимонов, Г. А. Максимов болон бусад хабаадалсаһан байна.

Бүлэгэй коммунистнууд нүхэр Болговые дахинаа өөрэдынгөө партийна хүтэлбэрилэгшөөр һунгаба.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Прибайкалиин район.

«ХАНГАЛТАТАЙ» ГЭХЭЭР ГҮ?

«Бурятцелинстрой» трестын мэдэлдэ ородог 590-дэхи ПМК-гай, барилгын материалнуудай участогай, барилгын хүдэлмэрие оньһожоруулгын участогай, 8-дахи автоколоннын коллективүүд Каменск һууринда түохинэнхэй юм. Нэгэл трестдэ мэдэлтэй хадань эдэ предприятинуудта хүдэлдэг коммунистнуудые хамтаруулжа, нэгэ эхин парторганизаци болгон эмхидхэнхэй юм.

Дүрбэн ондоо коллективэй коммунистнуудые хүтэлбэрилхэ, тэдэнние нэгэдүүлэн, нэгэ гол шэглэлтэй хүдэлмэри ябуулха гээшэ партбюродо гайтай хэрэгэй болоһониинь мэдээжэ. Тоосоото һунгалтын суглаан дээрэ партбюрогой секретарь, 590-дэхи ПМК-гай мастер В. А. Бурдинскиин хэһэн элидхэлһээ, тэрээнние зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшадай үгэнүүдһээ дээрэ дурдагдаһан ажаглалтын зүйтэй байһаниинь элирнэ.

Дүрбэн предприятинуудай үйлэдбэриин участогууд дээгүүр хубааран таража ажалладаг коммунистнуудые партийна суглаанда (тодорхойлогдоһон болзортонь) суглуулхашье гээшэ угаа орео хэрэг байшоо. Тоосоото үедэ хамтын юһэн суглаан болоо. Харин зарлагдаһан гурбан суглаан коммунистнуудай олооро ерээгүйһөө хүсэгүйдэжэ, тэдэнние үнгэргэхэ аргагүйдэбэ.

Болоһон суглаанайнь олонхи ушарта һонигүйгөөр, анхарал татама бэшээр үнгэрдэг һэн. Суглаанай үзэмжэдэ табигдаһан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаха хүнүүд тон үсөөн байжа, мүртэй хөөрэлдөөншье болодоггүй. Партиин зарим гэшүүд, жэшээнь, В. П. Афанасьев, Н. Г. Кобылкин, В. Х. Хлызов болон бусад нэгэшье суглаан дээрэ үгэ хэлээгүй байха юм. Тиихэдэ А. А. Криволапов гурбан суглаанда ямаршье шалтагаангүйгөөр хабаадаагүй байба.

Суглаанай зүбшэхэ зүйлэй бултанда адли тэгшэ, сэхэ хабаатай бэшэ һэн тула иимэ зохихогүй ябадал ушарна. Абтаһан шиидхэбэринүүдэй олонхинь дүүргэгдэнэгүй. Энэ ямаршье хиналтын үгы байһанай хойшолон болоно бшуу. Парторганизациин бүридхэлдэ 30 гаран коммунист абтанхай. Тэдэнэй миил 12 хүн партийна саг үргэлжын даабаритай. Гэбэшье даабариин дүүргэлтэ һанаһанда хүрэмөөр бэшэ. Тоосоото үедэ партида нэгэшье хүнине абажа шадаагүй.

Барилгын материалнуудай участогай түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые гаргадаг полигоной бригадир З. А. Ваганова предприятиин эрхим хүтэлбэрилэгшэ, ажалай түрүүшүүлэй нэгэн. Тэрээние урда болоһон тоосоото һунгалтын суглаан дээрэ партбюрогой гэшүүнээр һунгаһан байгаа. Тэрэ социалис мүрысөөнэй эмхидхэлэй түлөө харюусаха даабаритай һэн. Гэбэшье дүрбэн коллективүүдтэ ябажа үрдихэ аргагүй байгааб гэжэ суглаан дээрэ сэхэ мэдэрхэ баатай болоо.

Партийна журам тухай халта зугаа болоо. Журам шангаа гэхын аргагүй. Нэгэ жэшээ дурдалтай. Барилгын хүдэлмэрие оньһожоруулгын участогай начальник В. Н. Мясников партбюрогой секретариин орлогшоор һунгагдаһан байгаа. Коммунистнуудай үзүүлһэн этигэл найдабарие тэрэ харюулжа шадаагүй. Үнэрхэдөө тэрэнэй гэмээр нэгэ суглаан болюулагдаа.

Тэрэ суглаанһаа богонихон тэмдэглэл хэхэдээ, ондо ондоо коллективүүдэй коммунистнуудһаа бүридэһэн партийна эхин организаци саашадаа ажал ябуулгаяа эрид һайжаруулха ёнотой гэһэн эрилтэ табиха болонобди.

С. БОГУСЛАВСКИЙ,
Кабанскын районой «Байгалай галкууд» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин мэдээнүүдэй ёпоор, республикымнай колхоз, совхозууд бүхыдөө 270757 гектаран ороолото ургамалнуудые сабшаһан, сэхэ хадаһан байна. Тиигэжэ хуряагдахаар хараалагдаһан бүхы таряаланайнгаа 54 процентыень унагаагаа. Мүн энэ хугасаа соо 124613 гектаран хатаһан баалнууд суглуулагдажа, 1554835 центнер ороонон сохигдон абтаа. Энэ жэлдэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 12,3 центнер ороопон хурааг-дана.

УНЖАГАЙРХА САГ ҺАЛАА

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

Намарай түрүүшын һарын түгэсхэ үеэр газаа хүйтэржэ, дуулимхан гоё дулаахан сагаймнай ходорон ошожо байһые элишэлнэ. Мүнөө районуудай ажахынуудта хуряалгын хүдэлмэри хаа-хаанагүй үргэнөөр ябуулагдажа байнхай.

Байгша оной сентябриин 26-най байдалаар ороoһо таряа ехээр таридаг Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын районууд ургуулһан бүхы таряаланайнгаа 70—79 процентыень сабшажа, баал болгон унагаагаад байгаа. Тиин гэһээ Яруунын районой механизаторнууд, комбайнернууд бүхыдөө 40.750 гектар таряаланайнгаа оройдоол 5147 гектарыень хадаа. Мүн Прибайкалиин, Кабанскын, Түнхэнэй, Хэжэнгын районуудта ороонто ургамалнуудые сабшажа баал болгон унагааха хүдэлмэри унжагайржа, ехэхэн гээгдэлдэ орогдожо байнхай. Эндэ хура бороо орожо горитойхоноор һаад түбэг ушаруулһаншье һаань, ажахы бүхэнэй механизаторнууд таряа хурялгадаа түрүү технологи нэбтэрүүлжэ, сагай уларилай таарамжагүй сагта машина, техникээ һаадгүй хүдэлгэхэ, наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ бүхы хүдэлмэрээ зогсолтогүй ябуулхаар эмхидхэхэ зэргэтэй. Ушарынь хадаа саашадаа сагай уларилда шалтаад, ажалаа унжагайруулһан зандаа байбал, ехэнхи таряагаа хадажашье, сохижошье үрдингүй саһанда даруулшахань холо бэшэ гээшэ.

Мүнөө үедэ хатаһан баалнуудаа үни хэбтүүлэнгүй суглуулан сохихо гээшэ онсо шухала. Түрүү ажахынууд хадаһан таряагаа хатахатайнь адли суглуулан сохиходоо, ургуулһан ургасаяа гээлтэ хоролтогүй хуряана. Һүүлэй мэдээгээр Хяагтын районой ажахынуудта 20269 гектарай, Бэшүүрэй районой колхоз, совхозуудта 20146 гектарай баалнууд суглуулан сохигдоо. Тиихэдэ Зэдын, Мухар-Шэбэрэй районуудта мянга гаран, хоёр мянга шахуу гектарай таряан абтаад байна.

Үнгэрһэн энэ хугасаа соо Бэшүүрэй, Хяагтын, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын районууд хэмагһаа ехээр ороо-һо сохижо амбаарлаа. Тиихэдэнь, Яруунын район оройдоол 8100 центнер. Прибайкалиин район 5239 центнер таряа суглуулжа абанхай. Ушарынь хадаа дурсагдагша хоёр районой ажахынуудта таряа хуряаха хүдэлмэри унжагайрхаһаа гадна эмхигүйгөөр ябуулагдана. Тодорхойлбол, Яруунын районда 749 гектарай гэхэ гү, али бүхыдөө сабшагдажа унагаагдаһан таряаланайнь 15 процентнь хуряагдаа. Тиихэдэ Прибайкалиин районой механизаторнууд оройдоол 649 гектарай баалнуудые суглуулжа үрдөө.

Сабшагдаад хатаһан баалнуудаа суглуулжа, ороoһыень сохижо абаха хүдэлмэри Хориин, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын, Баргажанай районуудта удаанаар ябуулагдана. Хожомоо гэхэ гү, али эдэ үдэрнүүдтэ хатаһан баалнуудые суглуулан сохихо хүдэлмэридэ бүхы хүсөө элсүүлжэ, хурялгын агрегат бүхэншье бүтээсэтэйгээр, һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ эрилтэ табигдана.

Энэ жэлдэ ороoһо таряанай ургаса нёдондонойхиһоо бага зэргэ дээшэ байна. Илангаяа Кабанскын районда таряалангынь ургасатай. Эндэ гектарай дунда зэргээр 17,5 центнер ороoһон суглуулагдана. Тиихэдэ Улаан-Үдын, Бэшүүрэй районуудта гектар бүриһөө 15,5 центнер, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай районда 14,1 центнер. таряан хуряагдана.

ЗАЛУУ МАЛ ТАРГАЛУУЛАГДАНА

Мяхалиг үүлтэрэй эбэртэ бодо мал районой ажахынуудай гол һалбаринь юм. Бүхыдөө 10 мянга шахуу үнеэд совхозуудай 91 фермэдэ мүнөө харуулагдана. Үнгэрһэн 8 пара соо нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө холо олон туганнууд абтажа, муу бэшээр таргалуулагдажа байһаар. Енгорбойн совхоздо энэ хугасаада 100 үнеэн бүриһөө 89 тугал түлжүүлэгдэжэ, амидынь шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 490—520 граммаар нэмээгдэнэ. Далахайн, Цахирын совхозуудта 100 үнеэдһээ туд тудтаа 55, 56 тугал абтаа.

Зун-намарай зулгы зохид хаһада далахайн совхозой Цыремжит Аюшеевна Бадиева, Ламажап Бадмаевич Дылыков гэгшэдэй даадаг фермэнүүдэй тугалнууд сүүдхэдэ 500—600 граммаар, тиихэдэ Санагын совхозой Норжима Цындымаевна Балуевагай эрхилдэг фермын тугалнууд 590 граммаар нэмээнэ.

Район дотороо эгээл һайн дүнгүүдые Хамниин совхозой малшад туйлаһаар. Хасууртайн-Адагай зуһаланда Санжай Тогмитович Долгоров гэр бүлөөрөө 116 үнеэ харуупална. Энэ фермэдэ 92 тугал абтажа, сүүдхэдэ 610 граммаар, Хамни голой Доодо-Тужын фермэдэ (даагшань Санжажап Цыбикович Цыбиков) 170 үнеэдһээ 142 тугал түлжүүлэгдэжэ, сүүдхэдэ 620 граммаар шэгнүүрээ нэмээнэ.

Мүн тиихэдэ СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой хүдэлмэришэн, республикын габьяата малшан Мария Жаповна Бадмаева 298 тугалһаа 509 грамм нэмэлтэ шэгнүүр абаа.

Ш. БАКШЕЕВ.

Совет ...

ТАРЯАНАЙ ХАРГЫДА АВТОГОРОДОК

Түбэй Казахстанай талын дардам харгыда арбан автогородок байгуулагдаба. Тэдэнэр таряа хуряалга дээрэхи транспортые ашагтайгаар ашаглалгада нүлөөлхэ юм.

Иимэ нэгэ городогуудай нэгэн Нуринска районой Һуланотпес аулай захада баригдаа. Эндэ ехэ ашаа зөөдэг автопоезднуудай 200-гаад жолоошоной байха гэрнүүд бии. Хажуудань машинын байха газар, КАМазуудай заправка хэдэг пост, запаабарилгын хэрэгсэлнүүдтэй мастерской байха.

Хуряалга-зөөлгын 200 гаран отрядые поли дээрэнь хангахын тула олон тоото ашаанай машинанууд «Ток-элеваторнаа» эльгээгдэнэ. Ашаанай тэдэ машинануудай орондо энэ зам дээрэ түрүүшынхиеэ хүсэ ехэтэй КАМазууд хэрэглэгдэхэнь. Таряа тушаажа абадаг предприятинуудта ерэдэг хүндэ техникэдэ тусхай шэгнүүр табигданхай. Энэнь ажалые түргэдхэнэ, графигаа дүүргэхэдэнь нүлөөлнэ.

Миллион үлүүтэй гектар таряалантай областиин автомобилистнүүд таряа хурялгын эхилхэһээ холо урид машина бүхэнөө бэлэн болгоод байһан ааб даа. Электронно-тоололгын түбүүд бригада бүхэндэ техникын хүсэ шадалай зэргээр түсэб-даабариинь гаргаһан байгаа. Городогуудта жолоошодтой хамта слесарьнууд болон мастер-заһабарилагшад байлсана. Тэндэнь столово, буфедууд түхэреэн сүүдхэ соо хүдэлнэ.

СССР-эй КОНСТИТУЦИИН ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

СОВЕТ ДЕМОКРАТИ: ТОГТУУРИТАЙ ГОЛ ЁҺОНУУД, ХУРД...

Зургаан жэлэй саана, октябриин 7-до, манай орон дотор шэнэ Конституци баталагдан абтаһан байгаа. Тэрэ хадаа совет обществын экономическа, социальна ба оюун ухаан бодолой ажабайдалдахи үлэмжэ ехэ хубилалтануудые тайлбарилан харуулна. Тэрэнэй хүсэндөө оруулагдаһан саг болзор хадаа совет социалис демократиин хүгжэлтэдэхи шэнэ шатын эхилһые онсолжо харуулһан удхатай юм. Тиигэжэ тэрэ үе залгуулха ёһоороол залгуулаа. Энэнь 1918 ондо баталагдан абтаһан оронойнгоо түрүүшын Конституцие, 1924 болон 1936 онуудай Конституцинуудые шэнжэлэн харахада этигэн найдуулна.

Ажалшан арадай бүрин гүйсэд засаглалга, үйлэдбэриин зэбсэг хэрэгсэлэй талаар социалис ниитын зөөри, гол шухала эрхэ, сүлөөнүүдэй бодото бэелэл, совет арад үндэһэтэдэй аха дүүгэй хани барисаан ба интернациональна бата нэгэдэл гэхэ мэтэ **совет демократиин гол шухала үндэһэнүүд** мүнөө хүсэндөө байһан Конституци дотор бүришье онсо баян өөрсэ удхатай болонхой. Тиигэхэньшье зүб. Һахадааб гэхэдэ, Совет засагай жэлнүүдтэ ниитын ажабайдалай демократизмые дэбжээхын тулада экономическа, социальна, үзэл сурталай бүхы эрхэ нүхэсэлнүүд байгуулагдаһан гээшэ. Энэ шэглэлдэхи хүдэлмэрие саашаданъ үргэлжэлүүлхэ шухала байһан тухай КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ тэмдэглэгдэһэн юм. «Ерэхэ жэлнүүдтэ, саашанхи олон арбаад жэлнүүдтэ политическэ ба үзэл сурталай үндэһэ һуурида, обществын оюун ухаан бодолой ажабайдалда бэелхэ тэдэ нилээд ехэ хубилалтануудта партимнай түшэглэн ажаллаха юм» гээд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов тэндэ үгэ хэлэхэдээ, тэмдэглэһэн байна. Энээнһээ уламжалан, политическэ байгуулалтын хүгжэлтэдэ, совет гүрэн түрынгөө нарижан хүгжэлгэдэ, социалис демократиие үргэдхэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаһан байгаа. «Демократиие яажа дэлгэрүүлхэ тухай саашанхи зам харгыень, түхэл маягыень юрэ һанаанһаа абаха бэшэ, харин ажабайдалһаа үндэһэлэн дабшаха хэрэгтэй,— гэжэ Ю. В. Андропов тэмдэглэбэ. — Энэ хадаа манай программна гурим ёһонуудай бодото бэелэл мүн».

Тиихэдэ хүгжэлтэ түгэс социализмын обществын яажа демократиие — арадай демократиие хангадаг байдыень ажабайдал үнэн бодотоор гэршэлэн харуулна. Обществын ба гүрэнэй хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые улам үргэнөөр хабаадуулга—тэрэнэй уг удхань мүн болоно. Манай орон дотор политическэ, экономическа, социальна болон соёлой ажабайдалай хамаг шухала асуудалнууд хүдэлмэришэдэй, таряашадай, интеллигенциин имагтал үргэн сэхэ хабаадалсатайгаар зүбшэн хэлсэгдэжэ, шиидхэгдэдэг гээшэ. Совет обществын демократизм арадай депутадуудай Соведүүдэй олон талатай ажал ябуулгадань бэелнэ. Шэнэ Конституциин ёһоор, тэдэнэй аша үүргэнь бүри ехээр урганхай. Энэнь орон дотороо бүхы хэмжээндэ — дороһоо дээшээ — гүрэнэй засаг зургаанние бэелүүлжэ байдаг һунгагдамал түлөөлэлгэтэ зургаанууд мүн болоно. Бүхы Соведүүд — СССР-эй Верховно Соведһээ сельскэ Совет хүрэтэр — улад зоноор сэхэ һунгагдадаг, гүрэнэйнгөө политическэ үндэһэ һууринь болодог гээшэ.

Манай орон дотор 50 мянганһаа дээшэ Соведүүд мүнөө хүдэлжэ байдаг. 2 миллионһоо олон хүн тэдэнэй депутадууд юм. Конституциин ёһоор, тэдэнэр бултадаа һунгагшадайнгаа урда саг сагтаань тоосожо байха уялгатай. Тиихэдэ өөрынгөө уялгануудые дүүргэжэ шададаггүй депутадые ямаршье сагта түлөөлэлгыень һунгагшад болюулха эрхэтэй.

Эрхэ түлөөлэлгыень саашаданъ дээшэлүүлгэ арадай депутадуудай Соведүүдтэ хамаатай шухала шэнжэнүүдэй нэгэнниинь болоно. Жэшээнь, нютагай Соведүүдэй — областной, городской, районно ба сельскэ Соведүүдэй — депутадуудай дунда 44,3 процентнь хүдэлмэришэд, 24,9 процентнь колхозинигууд юм. Депутадуудай хахадһаа олонхинь (50,1 процентнь) — эхэнэрнүүд. Соведүүдтэ залуушуул олоор оролсонхой. Тэрэ 34 процентнь болодог юм. Депутадуудай олонхинь (57,2 процентнь) — партийнабэшэ хүнүүд. Эдэ тоо, баримтанууд манай орон доторхи засаг түрын бүгэдэ арадай шэнжэтэй байһан тухай шэнэ Конституциин дүримүүдэй нэгые бодото дээрэнь батлан харуулна.

Гүрэнэй болон ниитын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ демократическа эхи үндэһэнүүдые саг үргэлжэ үргэдхэлгэ хадаа оронoймнай хүгжэлтэдэхи түрүү шэглэлынь болонхой. Жэшээнь, али бүхы шатын Соведүүдтэ депутадуудһаа гадуур 30 миллионһоо дээшэ Соведүүдэй эдэбхитэд, арадай хиналтын һунгамал органуудай 9,9 миллион гэшүүд хүдэлдэг юм. Саг үргэлжэ хүдэлдэг үйлэдбэриин Соведүүдэй бүридэлдэ 5,9 миллион хүн һунгагданхай.

Эндэ обществын ажабайдалай демократическа эшэ үндэһэнүүдтэйнь демократиин сэхэ холбоотой байһаниинь харагдана гээшэ. Энээн тухайда тэрэ сагтаа В. И. Ленин бэшэһэн байдаг: «Бүхы демократи гээшэ... һүүлэй һүүлдэ тус обществынгоо үйлэдбэриин харилсаануудаар тодорхойлогдодог юм», — гээд тэрэ тэмдэглээ бэлэй (ЗГС, т. 42, Х. 276). Үйлэдбэриин зэбсэг хэрэгсэлэй талаар социалис зөөри гээшэ совет демократиин экономическа үндэһэниинь мүн. Энэ талаар бүхы эрхэтэд тэдээндэ адли тэгшэ эрхэтэй эзэдшье болодог, тиигээд үйлэдбэрие хүтэлбэрилгэдэ, обществын ажабайдалай бүхы талануудта хамаатай засаг түрын шиидхэбэринүүдые зохёолгодо бодотоор хабаадалсаха аргатай. Жэшээнь, олохон хуулинуудай проектнүүд, тэрэ тоодо эгээл һүүлшынхинүүдэй нэгэн — ажалша коллективүүд тухай Хуулиин проект бүгэдэ арадай дунда зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. СССР-эй мүнөөнэй Конституциин проект 1977 ондо дүрбэн һара шахуу саг соо илангаяа үргэн дэлисэтэйгээр зүбшэн хэлсэгдээ бэлэй. Тэрээндэ 140 миллионһоо дээшэ хүн гэхэ гү, али оронoймнай наһажаал зоной табанай дүрбэн хубиһаа үлүүнь хабаадаһан байха юм.

Эрхэтэдэй эрхэ, сүлөөнүүдые саг үргэлжэ хүгжөөлгэ совет демократиин таһаршагүй нэгэ хубинь мүн болоно. Социалис общество тус тус хүнүүдэй болон бүлэгүүдэй бэшэ, харин бүхы арадай аша туһада ниитын үйлэдбэрие табиха зуураа совет эрхэтэдэй экономическа болон политическэ эрхэ сүлөөнүүдые, мүн тэдэнние бодотоор бэелүүлгые, буржуазна демократида орходоо, үнэнтөөр хангадаг байна. Ажал хэхэ ба мэргэжэлээ шэлэхэ, амарха, бэеын элүүр энхые хамгаалха эрхэнүүд: үтэлхэдэ, үбшэлхэ ушарта, хододоо гү, али хэдыхэн саг

АМЖАЛТА ...ҺАА ЭХИТЭЙ

продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилөө. Бүхы продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, 3,7 процентээр дээшэлээ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар байгша оной 8 һарын түсэб, үнгэрэгшэ жэлэй энэ хугасаатай сасуулбал, 2,5 процентээр ургаа. Түмэр харгын транспортын хүдэлмэрилэгшэд ашаа зөөхэ түсэбөө 104 процент дүүргэжэ, вагонуудай хооһоор зогсодог хэмжээе хороогоо.

Гэхэтэй хамта, район дотор үйлэдбэриин ба ажалай журам һайжаруулха талаар хүдэлмэридэ олон дутагдалнууд бии байһаар. Эдэ дутагдалнуудай усадхагдаа һаа, ажалаймнай дүнгүүд улам ехэ байха һэн гэжэ элидхэлшэ, мүн сесси дээрэ үгэ хэлэгшэдшье тэмдэглэбэ.

Киномеханическа заводой, авто-заһабарилгын мастерскойн, хилээмэнэй заводой, «Бурятцелинстрой» трестын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой болон бусад коллективүүд продукци үйлэдбэрилхэ талаар байгша оной 8 һарын түсэб дүүргэбэгүй.

Тиихэдэ архидалгатай, хулиган ябадал гаргалгатай, ажалай саг гамнадаггүй ушарнуудтай эбсэжэ байдаг предприятинууд, эмхи зургаанууд ба организацинууд үшөөл олон дайралдана. Хиприисын заводто, районой энергоучастогто, локомотив-вагон заһабарилгын заводто, «Бурятцелинстрой» трестын 173-дахи ПМК-да ажалай саг илангаяа ехээр үригдэнэ. Жэшээлхэдэ, 180 хүдэлмэришэдтэй. 173-дахи ПМК-да байгша оной 8 һарын туршада аяар 700 үдэр хооһоор һалаһан байна. Хүдэлмэриин сагта архидаха, ажалай журам эбдээшье һаа, урмашуулгада хүртэдэг баримтанууд тус коллективтэ бии. Локомотив-вагон заһабарилгын заводто ажалһаа һамшаха, гээгдэхэ ябадал ехэ байһаар.

— Ажалай журам эбдэхэ ушар үйлэдбэриин журамтай яаха аргагүй нягта холбоотой. Жэшээлхэдэ, барилгашад барилгын материалгүй дээрэһээ заримдаа хэхэ юумэеэ оложо ядажа байдаг. Хэрбээ ажалай һайнаар эмхидхэгдээд байгаа һаань, барилгашан журам эбдэхэ сулөөгүй байха һэн, — гэжэ 834-дэхи СМП-гэй электрогагнууршадай бригадир депутат **Н. Г. Марицкин** хөөрэбэ. — Тиимэһээ хүдэлмэришэдэй бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха бүхы талыень бидэнэр-депутадууд, бусадшье тушаалта хүнүүд һайнаар бодомжолхо ёһотойбди,— гэжэ тэрэ үгынгөө түгэсхэлдэ тэмдэглэбэ.

Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой ахамад инженер **Г. К. Бондаренко** үгэ хэлэхэдээ, журам эбдэгшэдтэ шанга эрилтэнүүдые табинабди, энэ хэрэгтэ олониитын организацинуудые эдэбхитэйгээр хабаадуулалсан, ажалай түрүүшүүлдэ материальна болон моральна урмашуулгын бүхы хэмжээнүүдые хэрэглэнэбди гэжэ мэдүүлбэ.

Сесси дээрэ үгэ хэлэһэн депутадууд—3-дахи автотранспортна предприятиин начальник **И. Г. Орлов**, прибор-бүтээлгын нэгэдэлэй ахамад технолог **М. Б-Ц. Мункоев**, дулаа үгэдэг сетьнүүдэй слесарьнуудэй бригадир **Г. Н. Иванова**, авиазаводой токарь **В. А. Юдина** болон бусад коллективүүд соогоо ажалай журам һайжаруулха талаар абтадаг хэмжээ ябуулганууд дээрэ гол түлэб тогтобо.

Тиихэдэ КПСС-эй райкомой секретарь **В. И. Желаев**, районой прокурор **А. П. Спиридонов** гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, хэрэглэгдээгүй нөөсэ арга боломжонууд дээрэ тогтоһон байна.

С. ОЧИРОВ.

ҺУУРИН, ТОСХОНУУДНАЙ ҺАЛБАРАН ХҮГЖЭГ ЛЭ!

БУЛТАДАА ХАБААДАХА

Энэ хабар, совет арадай Илалтын үдэрэй урдахануур Советскэ Союзай Герой Дарма Жанаевай нэрэмжэтэ үйлсэдэ ажаһуугшад болон ажаллагшадай хамтын суглаан болоо бэлэй. Тэрэ суглаанай тогтоол соо: «Геройн нэрэмжэтэ үйлсые болбосон түхэлтэй болгохо, үйлсын гол харгые асфальтаар хушаха, гэр бүхэниие тойруулжа палисаднигуудые барюулха»,—гэжэ бэшэгдэһэн юм.

Тус суглаанай тогтоол бэелүүлэн, Д. Жанаевай нэрэмжэтэ үйлсэдэ ямар юумэн хэгдэжэ байна гээшэб гэжэ һонирхогдоо һэн.

Энэ үйлсэдэ 210 хүн ажаһуудаг. Тэдэнэй ехэнхинь арадай ажахын элдэб һалбаринуудта хүдэлнэ, пенсионернүүд, багашуулшье олон.

Хоринин поселково Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Ф. А. Хандархаев нигэжэ хөөрэбэ:

—Эндэмнай 62 үрхэтэ айл тоологдоно. Тус үйлсэдэ ажаһуугшадай 14-ниинь дээдэ һургуулитай, 75 хүниинь дунда ба тусхай дунда һургуули дүүргэһэн. Эндэхи хүн зон, мүн эмхи зургаанууд болон предприятинуудай коллективүүд үйлсэеэ болбосон түхэлтэй болгохын тула ехэ хүдэлмэри хэжэ байна. Үйлсэнь асфальтаар хушагдажа эхилээ. Палисаднигууд сооһоо элдэб модод һуулгагданхай.

Мүн энэ үйлсэдэ оршодог Хоринин уһалууриин системын управлениин ахамад инженер П. Н. Павловтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай:

—Манай управлениин, 335-дахи нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын, «Бурводстройн» нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын, барилгын материалнуудай участогай коллективүүд хэлэһэн үгэдөө хүрэхын түлөө ехэ оролдолго гаргана,—гэбэ.

—Намарай дулаан үдэрнүүдые һамбаашалан, яһала олон модон һуулгагдахань. Үхибүүдэй саадай хажууда багашуулай наадаха талмай түхеэрэгдэбэ. Мүн тэрэ саадаа тойруулан талын сагаан хуһа, тайгын ногоон хасуурихануудые асаржа һуулгаабди.

Нэгэдэхи дунда һургуулиин пионернүүдэй Советскэ Союзай Геройн нэрэмжэтэ дружинын гэшүүд, тэрэ тоодо Д. Жанаевай нэрэмжэтэ үйлсөөр ажаһуудаг һургуулиин һурагшад гудамжаяа болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ хододоо эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Һуурин, тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар Мухар-Шэбэрэй, Зэдын районуудай ажалшадай абаһан үүсхэлые нигэжэ Хори тосхоной хүн зон ехэ халуунаар дэмжэжэ байнхай. Энэ горитойхон ажал хүдэлмэридэ поселково Соведэй депутадуудай оруулжа байһан хубита ехэ байна гээд тэмдэглэлтэй.

Илангаяа районой түбэй больницын хүдэлмэрилэгшэд, санэпидстанциин ахамад врач, депутат Т. М. Батуевагай хүтэлбэри доро ариг сэбэр сахилгада онсо анхарал хандуулагдана.

Гэбэшье һуурин, тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ зарим эмхи зургаанууд, предприятинууд анхаралаа үшөөл багаар табина. Тэдэнэй тоодо «Сельхозхимия», «Госкомсельхозтехника» гэһэн районно нэгэдэлнүүд ороно. Тиихэдэ Хоринин районой түб һууриндахи автовокзалай байшангай гадаада талыень үзэмжэтэй гэжэ хэлэхын аргагүй. Тэрээнтэй зэргэлээд байһан столово сооһоо ариг сэбэр сахигданагүй. Хашаа хорёонь һалхинда унашахаар болонхой, үүдэнүүдынь һанжанхай.

Хори тосхоной хүн зон дайралдаһан эдэ дутагдалнуудаа дары усадхан, гэр байрануудаа, үйлсэ гудамжануудаа, ниитын газарнуудаа болбосон түхэлтэй болгохын түлөө тэмсэхэ зэргэтэй.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

БАЙГААЛИИН МУЗЕЙ ЭМХИДХЭГДЭНЭ

Ургажа ябаһан залуу үетэниие түрэл хизаар дайдадаа, оршон байгаалидаа, дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ ехэ һайхан хэрэг юм.

Забайкалиин дунда һургуулида байгаалиин музей эмхидхэжэ һайшаалтай эдэбхи үүсхэл эхилэнхэй. Зуу гаран дүрбэлжэн метр талмайтай хоёр байшанда ан амитадай, шубуу шонхорой дүрсэнүүд табигдаа. Зверосовхозой дирекци музейн байшангуудые шэмэглэхэ, шэнэ экспонадуудые худалдан абаха хоёр мянган түхэриг мүнгэ үгэжэ, горитойхон туһаламжа үзүүлбэ.

Шэнэ музейн совет эмхидхэгдэнхэй. Соведэй гэшүүд хүдэлмэреэ урагшатайгаар ябуулжа эхилэнхэй.

Буряад ороной ан амитад ба ургамалнууд, түрэл нютагайнгаа байгаалиин гоё һайханиие тэмдэглэһэн үнгэтэ фото-зурагууд эндэ табигдаха ёһотой. Эхэ орондоо «зөөлэн алта» тушаадаг ажахынууд тухай булан музейдэ байгуулагдаха.

Оршон тойрониие аршалан хамгаалха талаар һурагшадай хүдэлмэриин тоосооной альбомууд табигдаха, һара бүхэндэ тэдэнэр хэһэн ажал хэрэгүүд тухайгаа музейн соведэй урда элидхэхэ ёһотой.

Забайкалиин дунда һургуулиин жэшээ һайшаамаар. Районой бусад һургуулинуудта иимэ музейнүүд, байгаалиин булангууд эмхидхэгдэхэ байха гэжэ найдагдана.

Л. АНЦИФЕРОВ,
Улаан-Үдын районой байгаалиие хамгаалгын бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо.

ХУШУУН-ҮЗҮҮРЭЙ ҺУРГУУЛИДА

Мухар-Шэбэрэй районой Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулида 217 һурагшадта 27 багшанар заадаг юм. Балдама Шагдаровна Цыдыпцыренова, Зинаида Нимацыреновна Бадмаева, Екатерина Гомбоевна Бальжинимаева гэгшэд залуу үетэндэ үльгэр жэшээ харуулжа заана. Тэдэнэр ганса һуралсалай программаар хараалагдаһан хэшээлнүүдые сүм дамжуулхаһаа гадна, өөһэдөө нэмэлтэ литература уншадаг, эрдэм мэдэсээ үргэдхэдэг юм.

— Байгша ондо хони хайшалалга дээрэ 83 һурагшад хүдэлжэ, 15 мянган хони хурьгадые хайшалаа. Тиихэдэ аха классуудай 43 һурагшад үбһэндэ хүдэлөө,— гээд һургуулиин директор Валентина Баировна Содномова хөөрэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 6-дахи классаа хэшээл боложо байна; математикын багша Екатерина Гомбоевна Бальжинимаева ээлжээтэ хэшээлдээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«ИНТЕРВИДЕНИИН» ТЕЛЕВИЗИОННО ХУРАЛДААН

«Интервидениин» оронуудай заншалта телевизионно хуралдаан һая Москвада нээгдэбэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Болгариин, Венгриин, Вьетнамай, ГДР-эй, Кубын, Монголой, Польшын, Румыниин, Советскэ Союзай, Чехословакиин ба Финляндиин киногой болон телевидениин шадабаритадай байгуулһан 400-һаа дээшэ фильм ба программа гадаадын партнернуудта дурадхагдаба. Афганистанай һаял бии боложо байһан телевидениин уран шадабаритадай асарһан телепрограммые харалгада хабаадагшад түрүүшынхиеэ хараха аргатай.

Европын, Азиин ба Америкын 29 оронһоо телевидениин 48 эмхиин ба компаниин түлөөлэгшэд мүнөө жэлэй телевизионно дэлгүүртэ суглараа юм. Тэдэнэй дунда Великобритани, Норвеги, Итали, Инди, Франци, Швеци, США, Япон ба бусад оронууд оролсоно.

Харалгын программада уран һайханай, баримтата, эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд, хүгжэмтэ телепрограмманууд оруулагдаа юм. Советскэ Союз 80 картина дурадхана. Тэдэнэй тоодо уласхоорондын темэдэ фильмүүд. Гадаадын телевизор харагшадта һайшаагдаһан «Сибирь тухай хөөрөөнүүд» гэһэн сериһээ зурагаан шэнэ лентэ, искусствын уран бэлигтэн тухай, байгаалиие хамгаалха тухай фильмүүд тэдэнэй тоодо оролсоно.

(ТАСС).

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХА ХЭЛБЭРИШЭГҮЙ ХҮСЭЛЭН

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ бүхы дэлхэйн арад түмэнэй анхарал татанаар, һонирхол үүсхэһээр. Энэ документ хадаа Советскэ Союзай һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлэй шэнэ гэршэ, эб найрамдал хангаха гэһэн хэлбэришэгүй уряа, США-гай дай жүрөөдэһэн аюулта хараа шэглэлээр һанаагаа зобожо байлгын гэршэ жэшээ болоно гэжэ политическэ ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, дэлхэйн хэблэл сэгнэнэ. СССР эб найрамдалые сахин хамгаалхаар, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохоор, ядерна дайнай аюулһаа дэлхэйе аршалан хамгаалхаар шиидэнхэй байһанаа мэдүүлнэ гээд гадаадын олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй материалнууд дотор тэмдэглэгдэнэ.

Совет хүтэлбэрилэгшын мэдүүлгэ уласхоорондын олониитын анхаралые ехээр татаба гэжэ ГДР-эй **«Берлинер цайтунг»** газетэ тэмдэглэнэ. Энэньшье ойлгосотой: ушарынь юуб гэхэдэ, эб найрамдалай түлөө, уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхыень дэлхэйн арадуудые, нэн түрүүн бүхы Европо түбиин арадуудые уряалһан мэдүүлгэ дахинаа Москваһаа соностобо.

Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ дотор найруулагдаһан совет эб найрамдалта үүсхэлнүүд буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар хөөрэлдөөнүүдые хэхын тула бодото, үнэн зүб үндэһэ һуури табина гэжэ Вьетнамай **«Нян зан»** бэшэнэ. Рейганэй захиргаан хёмороо зүришэлдөөнэй замаар, дайн байлдаанай хараа шэглэлээр дабшана.

Эб найрамдалые сахин хамгаалжа болохо байһанда Советскэ Союз этигэн найдана гэжэ Югославиин **«Политика»** газетэ бэшэнэ. Гэбэшье энэнь гүрэнэй ажал ябуулагшадай урда үндэр ехэ харюусалга табина. Советскэ Союзай саашанхи политикые ойлгохын тула Ю. В. Андроповой ингэжэ мэдүүлһыень мэдэхэ хэрэгтэй: «Советскэ Союзда хороор хашхаржа, добтолжо байһан ушарынь бидэнэй дурыемнай гутаана, гэбэшье бидэнэй зориг шанга юм. Тиихэдэ бидэ имагтал һанал бодолдоо үндэһэлэн, политикаяа бэелүүлдэг бэшэбди. Эб найрамдалай хуби заяанай түлөө гүнзэгы ехэ харюусалга тэрэнэй үндэһэ һуурида табигдадаг байна».

Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ Вашингтондо ехэ анхарал татаба гэжэ мэдээжэ американ публицист А. Льюис **«Нью-Йорк таймс»** газетын хуудаһанууд дээрэ батална. Зэрхэг түримхэй ябуулгануудта үндэһэлдэг Рейганэй захиргаанай политика буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Урда Корейн самолёттой тохеолдоһон үйлэ хэрэгые хэрэглэжэ, захиргаан Советскэ Союзда зүрюу харша номнолоо улам дэвэргэжэ байнхай.

Манай үе сагта арад зон энэ тэрэ правительствануудай политика тухай нэн түрүүн бэелүүлжэ байгаа хэрэгүүдээрнь тодорхойлдог гээшэ гэжэ Индиин **«Нэшнл геральд»** бэшэнэ. СССР бодото хэрэгүүдээрээ, политикаараа эб найрамдал хүсэжэ байһанаа үшөө дахин баталба. Харин США яанаб? США-гай президент Вашингтоной «эб найрамдал хангаха» хүсэлэнтэй байһан тухай гоё гоёор хэлээд лэ, эдэ мэдүүлгэнүүдээ бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ шадахагүйһөө гадна, тад зүрюу харша шэглэл баримталдаг байха юм.

США-гай империалис бүлэгөөрхидэй бэелүүлжэ байдаг зэрхэг түримхэй, милитарис политикые совет хүтэлбэрилэгшын эрид буруушаажа байһыень бидэ бүрин хүсэдөөр дэмжэнэбди гэжэ Австралиин социалис партиин ЦК-гай генеральна секретарь **П. Саймон** тэмдэглээ. Дэлхэйе булимтаран эзэмдэхэ гэһэн хараа бодол баримталхадаа, Вашингтон газар дэлхэй дээрэ ехэ аюул тохёолдуулна. Американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолго эб найрамдалда аюул тохёолдуулха гэһэн США-гай үшөө нэгэ һүйдхэлтэ ябуулга болоно. Эдэ уймар тэнэг, харюусалгагүй ябуулгануудые зогсоохо шухала. Эб найрамдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай хүсэлэл оролдолгонуудые дэлхэйн арадууд һайшаан дэмжэнэ.

ЮРЭНХЫГӨӨР ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

НЬЮ-ЙОРК. Газар дэлхэй дээрэ амидаралые аршалан хамгаалха гээшэ мүнөө үесын гол шухала зорилго болоно. Уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй боложо байха үедэ эб найрамдалые бэхижүүлхын, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын тула ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха шухала. ООН-ой Генеральна Ассамблейн эндэ боложо байһан 38-дахи сесси дээрэхи юрэнхы хөөрэлдөөндэ хабаадагшад нигэжэ мэдүүлнэ.

ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Яблоньский үгэ хэлэхэдээ, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые Баруун Европодо тараан тодхохые түсэблэжэ байһан ябадал бүхы дэлхэй дээрэхи амгалан тайбан байдалда, Европо түбиин хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ уршаг тойбо татаха байна гэжэ тэмдэглээ. Тэрэнь Европо түбидэ этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдээр конференци үнгэргэлгэдэ, Мадридтахи хөөрэлдөөнүүдэй уг зорилгонуудта зүрюу харша байна.

Нүхэр Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ хүн түрэлтэнэй амгалан тайбан ерээдүйе хангаха хэрэгтэ шухала хубита болохо байна гэжэ ПНР-эй түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай гадаадын политическэ хараа шэглэл ядерна дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие аршалан хамгаалха найдамтай эшэ үндэһэн болохо байна гэжэ НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо П. Таничев хэлэбэ.

Европодо эб найрамдалые бэхижүүлхэ, аюулгүй байдалые хангаха талаар оронойнгоо ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһыень Австриин гадаадын хэрэгүүдэй министр Л. Ланц баталба.

Урда Африкын расистнуудтай «бүтэмжэтэй һайн харилсаа тогтоохо» талаар Вашингтоной политикые буруушаажа байһанаа Даниин президент Дж. Ньерере мэдүүлбэ.

Түбэй Америкын хэрэгүүдтэ империалис сэрэгэй хамааралсалгын үргэдэжэ байһые Мексикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Б. Сепульведа Амор эрид буруушаагаа.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ҺЭРГЭЭГДЭБЭ

ВЕНЭ. СССР-эй болон амгалан тайбан байдалда хэрэглэгдэхэ совет ядерна түхеэрэлгэнүүдэй —атомна электростанцинууд ба шэнжэлгын реакторнуудай хубиин агентствые хиналтадаа абаха тухай Атомай эшэ хүсэнэй талаар уласхоорондын агентствын (МАГАТЭ) хоорондохи хөөрэлдөөнүүд октябриин 3-да эндэ һэргээгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай хоёрдохи сесси дээрэ иимэ үүсхэл гаргаһан байгаа.

В. БРАНДТЫН МЭДҮҮЛГЭ

ВАШИНГТОН. Хэрбээ Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй дүүрээгүй һаань, байгша оной декабрьда түсэблэһэн Баруун Европодохи НАТО-гай гэшүүн-оронуудай газар дайда дээрэ дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна ракетэнүүдые тараан тодхолгые хойшолуулха хэрэгтэй. Эдэ хөөрэлдөөнүүдые хэлсээнэй баталагдан абтатар үргэлжэлүүлхэ шухала гэжэ СДПГ-гэй түрүүлэгшэ, ФРГ-гэй канцлер байһан В. Брандт США-гай конгрессэй гэшүүдэй урда үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Хэрбээ Холбоото Штадуудай дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдээ тараан тодхожо эхилээ һаань, Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга үргэдхэгдэхэ байна гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ совет тала бүтэмжэтэй һайн хараа бодол баримталжа, хэдэ хэдэн шухала дурадхалнуудые оруулаа гэжэ Брандт тэмдэглээ. Баруунай оронууд үгэеэ ойлголсохые оролдохо ёһотой.

Р. РЕЙГАН — М. ТЭТЧЕР: ХЭЛСЭЭНҮҮДЭЙ ДҮНГҮҮД

ВАШИНГТОН. Бүгэдэ ниитын аюулгүй байдалай ба өөһэдынгөө арадуудай аша туһые тоонгүй, Великобританиин ба США-гай правительствануд американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхуулха гэһэн һанаашалгануудаа үсэд нэтэрүүгээр бэелүүлхые оролдоно гэжэ президент Р. Рейган Англиин премьер-министр М. Тэтчер хоёрой хоорондо эндэ болоһон хэлсээнүүдэй дүнгүүд элирхэйлэн гэршэлнэ.

Сагаан байшангай түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор, 160 американ далита ракетэ Англиин газар дээрэ тараан тодхохо түсэбүүдые бэелүүлхын тула «правительствынгаа ямар хэмжээнүүдые абажа байһан тухай» Тэтчер американ захиргаанай толгойлогшодо мэдээсэбэ. Энэнь Рейганэй зүрхэ сэдьхэлые ханаагаа. Тиихэдэ хоёр талын хүсэ шадалые сэгнэхэдээ, Англиин ба Франциин ядерна хүсэнүүд хараада абтаха ёһогүй гэжэ Тэтчер дахинаа ори таһа арсаһан байна. Рейганэй шууяа татаһан «нулевой вариантын» үндэһөөр Европодо буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ баталһан байха юм.

...ЭН ХҮГЖЭЛТЭ

лонхой. Тэрэнэй бүхы республиканууд, тэрэ тоодо, урдань экономическа, соёлой талааршье гээгдэнги байһан республиканууд мүнөө хүгжэлтынгөө үндэр хэмжээндэ хүрэнхэй. СССР-эй 1977 оной Конституциин ёһоор, ондо ондоо үндэһэ яһанай эрхэтэдэй адли тэгшэ эрхэ, сүлөөнүүд СССР-эй бүхы арад үндэһэтэдэй али бүхы хүгжэлтэдэ болон хоорондоо ойртолсолгодо шэглүүлэгдэһэн политикаар сахигдана. Эрхэнүүдые сэхэ гү, али халирхай далдаар хизаарлаха ябадалые, үндэһэ яһанай илгаа баримталан, эрхэтэдтэ сэхэ гү, али ондоо ямар нэгэн аргаар дээрэлхы байдал тогтоолгые, үндэһэ яһанай талаар онсо дээрэлхы илгаа баримталһан али бүхы номнол тараалгые Конституци хоридог гээшэ.

Демократизм ба гүн гүнзэгы интернационализм ороноймнай гансашье дотоодын политикада хамаатай бэшэ юм гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Совет гүрэнэй гадаадын политическэ хараа шугам тэрээнтэй таһаршагүй холбоотой байха зуураа, социалис байгуулалтаһаа үндэһэлэн гарадаг гол ёһонуудта түшэглэнэ. Ороноймнай аюулгүй байдал, эб найрамдал бэхижүүлгэдэ, арадуудай хоорондо хани холбоо хүгжөөлгэдэ туһа нэмэри хэхэ гээшэ манай гол зорилгонууд мүн болоно. Тиихэдээ уласхоорондын оршондо Совет гүрэнэй ажал ябуулгые тодорхойлгын эдэ зорилгонууд орон дотор Конституциар батадхагдаһан байха юм. Тиимэһээ эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй асуудалнууд СССР-эй Верховно Соведэй гол анхаралда байха ёһоороол байна. Тиихэдээ 1981 оной июньдэ баталагдан абтаһан «Дэлхэйн парламентнуудта болон арадуудта» гэһэн Хандалгые дурдалтай байна. Газар дэлхэй дээрэ эб найрамдалые хамтынгаа хүсөөр аршалан хамгаалха гэһэн уряа тэрэнэй гол удхань болоно.

Совет гадаадын политикын демократическа шэнжэнь юун бэ гэхэдэ, манай орон эб найрамдалай түлөө тэмсэлые өөрынгөө гадаадын политическэ ажал ябуулгын гол удхань болгохо зуураа, национальна ба социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэжэ байһан бүхы арадуудай эрхэнүүдые, аша талануудые хамгаалан, уласхоорондын оршондо тэмсэл ябуулна гээшэ. Энэнь КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ дотор батадхагдаһан байна. «Манай зорилго имагтал дайн байлдаануудые зайсуулха ябадал бэшэ юм,— гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. —Бидэнэр уласхоорондын харилсаануудые үндэһөөрнь һайжаруулхые, эдэ харилсаануудтахи хамаг бүхы һайн һайхан эхилэлтэнүүдые бэхижүүлэн хүгжөөхые эрмэлзэнэбди. Бидэнэр гүрэнүүдэй болон арадуудай бодото эрхэнүүдые хүндэлдэг байлгые, империализмын хэрэгсээхэсэ болижо, дэбһээд гарахые һэдэдэг уласхоорондын эрхын гол ёһонуудые нарииаар сахилгые туйлахабди».

Борис ТОПОРНИН,
юридическэ эрдэмэн доктор, СССР-эй Наукануудай академиин Гүрэнэй болон эрхэнүүдэй институдай конституционно (гүрэнэй) эрхэнүүдэй секторые даагша.

(АПН).

ШЭНЭ СЕЗОНОЙ НЭЭГДЭХЫН УРДА ТЭЭ

АМЖАЛТА ТҮГЭСӨӨР УГТАХАБДИ

Түрэл Буряадайнгаа 60 жэлэй жабхаланта ойе театрайхиднай амжалта түгэсөөр угтажа, республикынгаа суута коллективуудтай суг Москвада үнгэрһэн литература болон искусствын декадада хабаадалсаха хүндэтэ эрхэдэ хүртэһэн байна. Оронойнгоо ниислэл хотодо театраймнай коллектив мэдээжэ буряад уран зохёолшо В. Митыповэй «Алтаар баян хүбшэдэ» гэһэн романай удхаар найруулагдаһан хоёр үйлэтэй драмые, бэлигтэй залуу драматург С. Лобозёровой «Байгаалиин оршондо болоһон бишыхан зүжэгые», мүн эртэ урдын Грециин элитэ ехэ драматург Еврипидэй «Медея» гэһэн суута трагедие харуулжа, олон тоото харагшадайшье, эрилтэ ехэтэй шүүмжэлэгшэдэйшье үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн. Тэрэ үедэ «Правда», «Советская культура» газетэнүүдтэ, «Театральная жизнь», журналда манай зүжэгүүд тушаа гүнзэгы удхатай рецензинүүдшье толилогдоһон байха. Тиихэдэ РСФСР-эй Соёлой министерствын дэргэдэ театраймнай коллективэй зохёохы ажалые зүбшэн хэлсэлгэ үнгэргэгдэжэ, хэн хэндэмнай туһатай, удха түгэлдэр хөөрэлдөөн болоһон юм.

Һүүлээрнь театрайхиднай судна бүтээгшэдэй үлгы хото—Николаеваар, эртэ урдын хэрэм, һүмэнүүдээр элбэг Орёлоор аяншалжа, тэндэхи харагшадые һонирхолтой зүжэгүүдээрээ хужарлуулаа. Энээн тухайнь тус хотонуудай газетэнүүдтэ тодорхойгоор бэшэгдэһэн юм. Тиишэ айлшалхадаа, театрта дуратайшуулай анхаралда 12 зүжэг дурадхаһан байгаабди. Эдэ найруулгануудһаамнай Еврипидэй «Медея», Лопе де Вегын «Тэнэг басаган», А. Сафроновай «Мүнгэн», Дж. Стейнбегэй «Хүнүүд ба хулганаанууд», С. Ласкинай «Акселерадууд» гэһэн зүжэгүүд харагшадта илангаяа ехээр һайшаагдаа гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй.

Түсэблэгдэһэн зүжэгүүдээ табихынгаа хажуугаар артистнернай бүлэг бүлэгөөр хубааран, хүдөө нютагуудаар айлшалдаг, ургаса хураагшадтай, һаалишад болон механизаторнуудтай уулзажа, хани халуун хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг, уран бэлигээрээ тэдэнииe баясуулдаг байһан юм. Орловско областиин хэдэ хэдэн нютагуудта айлшалхадаа, театрайхиднай полевой станууд, тоогууд дээрэ концертнүүдые табиһан, зүжэгүүдһээ хэһэгүүдые харуулһан байна. Жэшээлхэдэ, тус областиин Орловско районой Володарскиин нэрэмжэтэ колхозой таряашад «хүхэ тэнгэриин мейхан доро» табиһан концертыемнай ехэтэ һайшаан хараһанайнгаа удаа, хожомынь хододоо ерэжэ байхыемнай уриһан, артистнартамнай дурасхаалта бэлэгүүдые барюулһан юм. Тиихэдэ областиин түб хотоо театраймнай залуушуул В. Быковай «Ошон ошоод, бусахагүй» («Пойти и не вернуться») гэһэн туужын удхаар өөһэдынгөө найруулһан зүжэгые анха түрүүшынхиеэ харагшадай сэгнэлтэдэ дурадхаа. Тус зүжэгөө залуу гүйсэдхэгшэднай Орёл хотын фашистнуудай эзэмдэлгэһээ сүлөөлэгдэһөөр 40 жэлэй ойн баярта зорюулаа һэн.

Николаевташье, Орёлдошье айлшалан ябахадаа, театрта дуратайшуулда хэды халуунаар угтуулжа байһанаа эли тодо мэдэрээ бэлэйбди. Нютагаа бусахаар түхеэрхэдэмнай, тэндэхи харагшад, театрнуудай хүдэлмэрилэгшэд хожомынь дахин айлшалхыемнай үнэн сэдьхэлһээ уриһан юм. Гастрольнуудаа амжалтатайгаар үнгэргэһэнэйнгөө түлөө театраймнай зохёохы коллектив КПСС-эй Николаевска обкомой болон партиин Орёл хотын горкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа бэлэй.

Орон доторнай мүнөө «Театр—хүдөөгэй ажалшадта» гэһэн фестиваль үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Театраймнай артистнар тус фестивальда эдэбхитэйгээр хабаадалсаха зорилготойгоор гурбан бүлэгтэ хубааржа, республикынгаа хэдэн районуудаар ябажа эхилһээр яһала үнихэн болобо. Нэгэ бүлэг артистнарнай С. Лобозёровой «Байгаалиин оршондо болоһон бишыхан зүжэгые» Баргажан, Хурамхаан нютагуудаар харуулжа байнхай. Тиихэдэ Б. Рацерай, В. Константиновой «Байгаалиин аюул» гэһэн шог ёгто зүжэгые нүгөөдэ бүлэгнай мухаршэбэрэйхидтэ харуулһаар. Харин бусад артистнарнай Зэдын, Загарайн районуудаар ябажа, малшад таряашадые С. Ласкинай «Акселерадууд» гэһэн мүнөө үеын драматай танилсуулна. Театрайхиднай хүдөө нютагаар айлшалхадаа, имагтал зүжэгүүдые үдэшэ бүри харуулна бэшэ, харин ажалшадтай, соёлой хүдэлмэрилэгшэдтэй һонирхолтой уулзалганудые үнгэргэнэ гээд онсололтой. Мүнөө артистнарнай гастрольнуудаа амжалтатайгаар үргэлжэлүүлжэ байна гэһэн мэдээнүүд тус районуудһаа абтаһаар.

1983—1984 онуудайнгаа сезондо зохёохы коллективнай хэдэн шэнэ зүжэг найруулан табихаар хараалаанхай. Тодорхойлон хэлэбэл, И. Калашниковай романай удхаар табигдаһан «Шэнэ сагай шэнжэ» гэһэн драмын хоёрдохи хубинь ойрын сагта найруулагдажа, декабрь һарада Эрхүү хотодо үнгэргэгдэхэ бүхэроссин фестивальда харуулагдаха ёһотой. Тиихэдэ мүнөө үеын шухала асуудалнуудта зорюулагдаһан гурбан зүжэг табигдаха. Эдэмнай хадаа И. Червинскиин «Минии жаргал», А. Дударевай «Богоһо», В. Беловай «206-дахяар» гэһэн зүжэгүүд болоно. Суута классигуудай зохёолнуудһаа А. Горькиин болон Ф. Шиллерэй зүжэгүүд шэлэгдэн абтаһан байха юм. Тэрэшэлэн хүүгэдтэ зорюулагдаһан гурбан пьесэ—П. Ершовой «Бүхэнтэйхэн морин», чех арадай «Бабайка» гэжэ онтохон, мүн А. Хмелигэй «Яагаашье һаа, тэрэ эрьелдэнэл даа» гэһэн шог ёгтото зүжэг репертуарта оруулагдаба.

Үнгэрһэн жэлэй дүнгүүд болон шэнэ сезоной репертуар тухайда товшохоноор хөөрэхэдэ иимэрхүүл даа. Нээгдэхээ байһан 55-дахи сезондоо театрайхиднай амжалта түгэсөөр хүрэжэ ерэһэн тула, саашадаашье улам һайнаар хүдэлжэ, ниитэ олон харагшадаа баясуулха бэзэ гэжэ найдаха дуран хүрэнэ.

Н. ЛОГАЧЕВ,
Гүрэнэй ород драмын театрай ахамад режиссер, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша.

НЮТАГ НЮТАГАЙ һОНИН

БАЯН ТАЛЫН ХЭШЭГ

Манай «Сибирь» совхозой зүгышэд зүгын тоһо олзоборилхо байгша онойнгоо түсэбтэ даабарие горитойгоор үлүүлэн дүүргээ. 90 центнер зүгын тоһо абаха даабаряа 151 центнертэ хүргэһэн байна. Зүгышэд Александр Филиппов, Агей Разуваев хоёр нүхэдэйнгөө дунда онсо шалгарба. Тэдэнэр 1983 ондо арбан табан центнер зүгын тоһо олзоборилхо ээргэтэй байһан һаа, даабаряа 3 дахинаар үлүүлжэ шадаа. Зүгышэдэй амжалтын эшэ үндэһэн хаанаһааб гэхэдэ, үбэлэй үедэ зүгынгөө хойноһоо һайнаар харууһална. Мүн зүгынь бүлэнүүд тоһо суглуулгаяа эртүүр эхилхээр бэлэн болгогдодог гээшэ. А. А. Филиппов А. А. Разуваев гэгшэдэй ажалша бэрхэ байһанiинь гол үүргэ дүүргэнэ гээд хэлэлтэй. Энэ хоёр хүдэлмэришэдэй суглуулжа абаһан зүгын тоһон һайн амтатай, угаа шэмэтэй гэжэ тодороо. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй зүгынүүд Сүхэ голой эрьедэ байрлуулагданхай. Тэндэхи нуга сабшалан сэсэг набшаар ехэ баян, хонгор һайхан газар юм. Тиимэһээл иимэ тала дайдын хэшэг—зүгын тоһон шанар һайнтай байна бшуу.

Б. УЛЗЫТУЕВ.
Бэшүүрэй район.

УРДАНАЙ һЭЛМЭ ОЛДОБО

Зэдын районой Петропавловка һууринда ажаһуугшад хоморой шухаг урданай бүтээл — гуулин һэлмэ оложо, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай ниитын эрдэмэй институдай археологуудта дамжуулба. Гурба мянган жэлэй саана энэ бүтээл хэгдэһэн гэжэ эрдэмтэд уридшалан тодорхойлоо.

Дүршэл ехэтэй уран гартанай хэһэн энэ һэлмэ анханайнгаа түхэл янзые алдаагүй. Барюулынь зэрлиг хусын дүрсэ һажаалган хэгдэнхэй. Һэлмэ 78 сантиметр утатай. Энэмнай хадаа скифүүдэй соёлой һалбаралгын урда тээ мэдээжэ байһан Түбэй Азиин ба Урда Сибириин карасукска соёлой үеын бүтээл мүн гэжэ эрдэмтэд тодорхойлоо

Иимэрхүү гурбан һэлмэ Байгал шадар, дүрбэдэхинь Монголдо олдоһон гэжэ мэдээжэ. Буряад орондо экспедицээр ерэһэн түүхын эрдэмэй доктор, Москвагай гүрэнэй университедэй археологиин кафедрын профессор Л. Р. Кызласов гуулин һэлмые эртэ урда сагай бодото гэршэ мүн гэжэ баталба.

Б. ЖИГМЫТОВ,
«За науку в Сибири» еженедельнигэй корреспондент.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

АЛТАН НАМАРАЙ УРИЛДААН

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Улаан-Үдын үйлсэ гудамжанууд, талмайнууд спортсменүүдэй мэдэлдэ үгтэһэн байгаа—«Правда Бурятии» газетын шанда хүртэхын түлөө эстафетэ дамжуулгатай хүнгэн атлетикын заншалта 48-дахи урилдаан үнгэргэгдэбэ. Спортын зунай хаһа хаалгын алтан намарай урилдаанда 148 командын 2 мянга шахуу хүнгэн атледүүдэй хабаадажа, хурдан сүлхэеэ туршаһан ушарынь энэ заншалта мүрысөөнэй жэлһээ жэлдэ улам хүндэтэй, олоной хабаадалгатай боложо байһые элирхэйлэн харуулаа. Тусхайлбал, уласхоорондын классай спортын 4 мастер, спортын 20-ёод мастер эндэ урилдаанай харгы дээрэ гараба.

Манай «Буряад үнэн» газетын шанда хүртэхын түлөө хабар үнгэргэгдэдэг заншалта урилдаанай спортын зунай хаһа нээдэг байһаниинь хэндэшье мэдээжэ, Сэхыень хэлэхэдэ, республиканска газетэнүүдэй шанда хүртэхын түлөө мүрысөөнүүд Буряад орондо «спортын хатаниие» хүгжөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулдаг байха юм.

Бүрхэгшэгшье һаа, һалхигүй дулаахан үдэр боложо, урилдаашадта таарамжатай зохид байба.

Эгээл түрүүлэн найман жэлэй һургуулинуудай басагад, хүбүүд хабаяа туршаа. Эндэ 39-дэхи һургуулиин һурагшад (физкультурын багша В. П. Васильев) онсо шалгаржа, гурбадахи жэлээ удаа дараалан илалта түйлаһан байна. 23-дахи, 38-дахи, 4-дэхи һургуулинуудай команданууд шангай һууринуудые эзэлбэ.

Дунда һургуулинуудай бүлэгтэ 43 басагадай, 34 хүбүүдэй команда урилдаанай харгы дээрэ гараһан байха юм. Эндэ хүлеэгдээгүй ушар болобо. Юуб гэхэдэ, 49-дэхи һургуулиин басагад заншалта мүрысөөндэ хоёрдохёо хабаадабашье, һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Энэ һургуулиин 7-дохи «в» классай һурагша Таня Коротко түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерэбэ.

Гуша гаран жэл соо физкультурын багшаар таһалгаряагүй хүдэлжэ байһан Буряадай АССР-эй габьяата багша Н. В. Никифоровагай һурган хүмүүжүүлдэг 65-дахи һургуулиин хүбүүд илажа гараха ёһотой гэһэн суглараагшадай һанамжые баталһан юумэдэл, тус һургуулиин 8-дахи «а» классай һурагша Андрей Окогоев түрүүлэн харагдаба. С. Пнев, А. Крылов, В. Радзиевский, В. Воронин болон бусад энэ амжэлтада илангаяа ехэ хубитаяа оруулһан байха юм. Тэдэнэр 9 минута 45 секунда саг харуулаа. 14-дэхи һургуулиин һурагшад (физкультурын багша А. А. Попов) басагадай, хүбүүдэй команданууд хоёрдохи һууринуудта гараһан байна. Шэхэ хатуу үхибүүдэй һурадаг интернат һургуулиин, 42-дохи, 43-дахи, Шэнэ-Бэрээнэй дунда һургуулинуудай команданууд яһала һайн үрэ дүнгүүдые түйлаба.

Дээдэ һургуулинуудай, техникумуудай студентнэр, һурагшад соохоо Зүүн Сибириин технологическа институдай басагадай, хүбүүдэй команданууд багшанарай 1-дэхи училищиин, түмэр замай техникумэй түлөөлэгшэд онсо шалгараа. ВСТИ-гэй механическа факультедэй 2-дохи курсын студент Ю. Якушевич командаяа түрүү һуурида гаргаба. Командын гэшүүд эгээл һайн саг харуулаа—8.06 минута. Багшанарай институдай студентнэр 17 секундаар гартаһан байха юм. Тоо бүридхэлые оньһожоруулгын, индустриально-педагогическа, хэлхээ холбооной электротехникумэй түлөөлэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай дундаһаа аяар 15 команда мүрысөөндэ хабаадаа, 2-дохи ГПТУ-гай хүбүүд (физкультурын багша—республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ А. В. Горох), 8-дахи ГПТУ-гай басагад (физкультурын багша И. З. Утенков) илалта түйлаба.

Үйлэдбэриин коллективүүдэй бүлэгтэ прибор бүтээлгын нэгэдэлэй эхэнэрнүүдэй, Буряадай мебель бүтээдэг, модо болбосоруулдаг комбинадай эрэшүүлэй команданууд түрүү һуури эзэлжэ, дурасхаалта шангуудта хүртэһэн байна. Шэнэ-Бэрээнэй авто-заһабарилгын заводой, гадар хубсаһа нэхэдэг фабрикын «Главбурятстройн» команданууд удаадахи һууринуудта гараа.

Үндэр баян ургасаяа хураажа, сүлөө тухагүй байгаашье һаа, Бэшүүрэй районой ажалшадай түлөөлэгшэд эхэнэрнүүдэй, эрэшүүлэй бүлэгтэ гурбадахи жэлээ удаа дараалан илажа, спорттой батаар ханилдаг байһанаа гэршэлбэ.

Спортын бүлгэмүүдэй, клубуудай бүлэгтэ «Трудовые резервы» бүлгэмэй суглуулагдамал командануудай илалта түйлаха байһанда маргаха хүнүүд олдобогүй. Ушарынь гэхэдэ, уласхоорондын классай спортын мастернууд Т. Позднякова, Н. Виноградова, П. Яковлев, А. Костецкий, спортын мастернууд Н. Соболева, В. Ковалев, Г. Темников болон бусад эдэ командануудай бүридэлдэ ороһон байгаа бшуу. Эхэнэрнүүдэй дунда ЛВРЗ-гэй, эрэшүүлэй дунда «Буревестник» бүлгэмэй түлөөлэгшэд хоёрдохи һууринуудта гараа.

Илагшадта «Правда Бурятии» газетын дамжуулгын кубогууд, дипломууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: дунда һургуулинууд сооһоо илажа гараһан 49-дэхи һургуулиин басагадай команда; урилдаанай харгы дээрэ; «Трудовые резервы» бүлгэмэй түлөөлэгшэ А. Лучеников.

Н. ЕФИМСВЭЙ фото.

АЛАС-ДУРНА ЗҮГЭЙХИД АМЖАЛТАТАЙ

Москваһаа найман мянгаһаа дээшэ километр холо оршодог Хабаровска хизаар байгаалиин асари ехэ баялигуудтай юм. Эндэхи экономико хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ байна: шэнэ хото городууд, заводууд урган бодоно, леспромхозууд байгуулагдана, ашагта малтамал шанаржуулгын предприятинууд бии болгогдоно. 1982 ондо хизаарай хойто районууд дээгүүр үнгэрэн гарадаг Байгал-Амарай түмэр замай Зүүн участогаа поезднууд ябажа эхилээ һэн.

—Залуушуулай шэнэ газарые ашагладаг байһан ушарынь заншанхай. Тээд залуушуул спорт эрхилэнгүй, ажаһуужа шадахагүй байна, —гэжэ КПСС-эй Хабаровска крайкомой секретарь, экономикын эрдэмэй доктор Владимир Степанов хөөрэнэ. —2 миллион шахуу хүнэй ажаһуудаг манай хизаарта 24 стадион, спортын 14 ордон, спортын 500 гаран зал, гимнастическа түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдтэй, тренажернуудтай, элдэб наадана талмайнуудтай физкультурын 2 мянга гаран түб бии.

Ехэшүүл болон үхибүүд, мүн спортын мастернууд гү, али юрэ стадиондо ерэжэ, бэеынгээ шалаае гаргахые хүсэгшэд эдэ түхеэрэлгэнүүдые түлөөһэгүйгөөр хэрэглэдэг байна. Спорт болон туризмые хүгжөөхэ тухай асуудалнууд предприятинуудай хамтын договорнууд соо, социальна хүгжэлтын түсэбүүд дотор заабол оруулагдадаг юм. Эгээл тиимэһээ Хабаровска хизаар России Федерациин дотор спортые эгээл үргэнөөр хүгжөөдэг нютагуудай нэгэниинь болоно. Олимпиин наадануудай дэлхэйн ба Европын олохон чемпионууд, шанда хүртэгшэд, рекордсменүүд эндэ урган гараһан, спортын амжалта түйлалтануудай орьёл өөдэ түрүүшын алхамуудые хэһэн намтартай. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, штангистнууд Владимир Голованов, Виктор Куренцов, Владимир Каплунов, хоккеистнүүд Иван Трегубов, Геннадий Цыганков, санашад Федор Симашов, Сергей Савельев, Юрий Бурлаков гэгшэд болоно. Мүнөө Хабаровска хизаарай 19 спортсмен элдэб зүйлнүүдээр Советскэ Союзай национальна суглуулагдамал командануудай бүридэлдэ ороно.

БАМ-ай барилга олон мянгаад залуу хүнүүдые Сибирь болон Алас-Дурна зүг руу ерэхээр дурыень татаһан байна,—гэжэ Владимир Степанов хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. —Ушарынь юуб гэхэдэ, хүнэй хүлөө табяагүй буртаг шэрэнгитэ тайга соогуур, түргэн урасхалта гол мүрэнүүд дээгүүр энэ асари ехэ барилга хэгдэжэ байна. Тиимэһээ энээгүүр ябаха, эндэ ажаллаха гээшэ хүн бүхэндэ һонирхолтой, нэрэ хүндэ ехэтэй бшуу.

Манай ороной спортын олон эмхинүүдые БАМ-ай барилга суранзан мэтээр татадаг гээшэ. Мэргэжэлтэд болон тренернүүд нишэ ерэдэг. Тэдэнэр нютагай залуу тренернүүдые һургадаг, тэдэнэй хүтэлбэри доро спортын түбүүд байгуулагдадаг. Хүндэ атлетикээр, барилдаагаар, боксоор СССР-эй суглуулагдамал команданууд ходо БАМ-да ерэдэг байна. Эрхим түрүү совет хоккеистнүүд жэл урда тээ эндэ ерээ һэн. Совет гимнастикын одод: Ольга Бичерова, Наталья Юрченко, Александр Дитятин, Александр Ткачев гэгшэд һаяхан эндэ мэргэжэл шадабаряа харуулһан байгаа.

Хабаровска физкультурын институдай научно-спортивна экспедици Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ элдэб янзын ехэ ехэ шэнжэлгэнүүдые хэбэ. Тэдэ сэбэр уһанай хаана бии байһые элирүүлээ, туристска баазануудые байгуулаа, һуурин тосхонууд болон станцинуудай социальна талаарнь хүгжөөхэ түсэбүүдые хараалхаданнь туһалаа.

Мүнөө Байгал-Амарай түмэр замай Зүүн участогай бүхы станцинуудта, һуурин тосхонуудта спортын залнууд бии, харин город болоно байһан Ургалда тамаралгын бассейн хүдэлжэ эхилэнхэй.

—Хабаровска хизаарай үндэһэн зоной дунда спорт хүгжөөхэ тухайда мартадаггүйбди,—гэжэ Владимир Степанов хэлэнэ.

Алас-Дурна зүгтэхи эгээл ехэ Амар мүрэнэй эрьеэр ажаһуудаг бага үндэһэ яһатад Хабаровска хизаарай бүхы хүн зоной ороймдоол 1,5 процентнь болоно. Тиигээшье һаань, тэдэнэй өөрсэ онсо шэнжэтэй үндэһэн соёлые, спортын национальна зүйлнүүдые хүгжөөхын тула бүхы юумэн хэгдэнэ. Холын хойто зүгэй арадууд барилдаагаар, сanaap урилдалгаар, биатлоноор, һур харбалгаар илангаяа һонирходог гээшэ.

Жэшээнь, зун бүхэндэ нанай арад угсаатанай ажаһуудаг районно түбтэ—Троицко тосхондо загаһашад, ангуушад, модо отологшод суглардаг юм. Спортын заншалта, мүн национальна зүйлнүүд—барилдаан, һур харбалга, хуһан модоной холтоһоор хэгдэһэн хүнгэхэн онгосоор тамаралга, жада шэдэлгэ—спортын һайндэрэй программада ородог байна. Бага арад үндэһэтэдэй—ульчанууд, эвенкнүүд, удэгеецүүд, орочууд, нивхнүүд болон негидалецуудай— ажаһуудаг бусад газар нютагуудта жэл бүри иимэ һайндэрнүүд үнгэргэгдэдэг.

Хабаровска хизаарай спортсменүүдэй уласхоорондын харилсаа холбоониинь жэлһээ жэлдэ хүгжэнэ. Совет Ала-Дурна зүгэй ба Японой Хоккайдо аралай спортсменүүдэй уулзалганууд заншалта болонхой. Энэ хадаа хүршэнэрэй хани харилсаан мүн. Бүмбэгэтэй хоккейгээр эрхим түрүү команданууд Швециһээ, Финляндиһаа манайда ерэжэ, хаба шадалаа туршадаг, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлдэг байна. Спортын энэ зүйл Хабаровскда илангаяа алдаршанхай. Эгээл тиимэһээ 1981 ондо бүмбэгэтэй хоккейгээр дэлхэйн чемпионат эндэ болоо һэм шуу.

(АПН).

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Кино-шэнжэлэл. 10.05 — «Аяншалагшадай клуб». 11.05 — «Д' Артаньян и три мушкетера» — телевизионно уран һайханай фильм. (3-дахи сери). 12.15 — Арадай аялга дуунууд. 12.30 — Телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 13.15 — Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «80-дахи онуудай коммунистнууд» — телевизионно баримтата фильмүүд. 16.30 — «Дохёогоо үгэгты, горнистнууд!». 17.15 — «Ород хэлэн». 17.45 — «Веселая карусель» —мультфильм.

Улаан-Үдэ. 17.55 — «Элүүр энхэ байлга» — телевизионно журнал (буряадаар). 18.15— «Скульптор Ольга Мануйлова» — киноочерк. 18.35 — «Ургаса-83». —19.05 — «Байгал». 19.35 — «Зүүн Сибирь» —киножурнал.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Республикын байгуулагдаһаар 34 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Германиин Демократическа Республикын телевидениин программа. 22.00 — «Время». 22.30 — «Я —врач XX века» — телевизионно баримтата фильм. 22.55 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 —«Потаенный мир гобелена» — телевизионно фильм. 9.35 — Общество шэнжэлгэ. 10-дахи класс. «КПСС — хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай парти». 10.05 — Немец хэлэн. Оролтын дамжуулга. 10.35 — Общество шэнжэлгэ. 10-дахи класс. «КПСС — хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай парти» (дабтагдаха). 11.05 — «Эртэ урда сагай Зүүн зүгэй искусство». 11.35 — Н. В. Гоголь. «Тарас Бульба». 6-дахи класс. 13.10 — Астрономи. «Астрономие бодото байдалда хэрэглэлгэ». 13.40 — «Хуули мэдэхэ гүш?» 14.15 — Немец хэлэн. Оролтын дамжуулга (дабтагдаха). 14,45 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». «Залуушуулай холбоонуудай зорилгонууд». 15.25 — «Хүнүүд һайниие хүргэнэ», — телеочерк. 15.55 — А. М. Горький. «Америкэ тухай очеркнууд». 16.30 —Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.35— «Горизонт!»— киноальманах. 17.15 —«Манай саад ба огород». 17.45— Соносхолнууд.

Москва. 17.55— «Хүн—газарай эзэн». 18.55— Долоон хоногой спорт. 19.30— 19.45 — Забһарлалга.

Улаан-Үдэ. 19.45— «Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд. 20.05 — «Аха классай һурагша»— телевизионно клуб. 20.50— «Уршаг тойбо болохогүйдөөшье магад һэн» — киноочерк.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, бэгашуул!». «Ан амитадай хайинар» — мультфильм. 21.15— «Энээниие хэжэ шадахат». 22.00— «Время». 22.30— «Тепло твоих рук»— уран һайханай фильм. 23.45— Гитаристнууд Р. болон Д. Лос Брильятесуудай концерт (Аргентина).

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» октябриин 1-дэ үнгэргэгдэһэн 40-дэхи тираж.

«49-һөө 6-ень тааха». 3—бобслей, 31—фехтовани, 34—ногоон дээрэ наадагдадаг хоккей, 38—акробатика, 41—самбо барилдаан, 49—даам.

«36 һаа 5-ень тааха». 4—бокс, 8—велоспорт-трек, 16—мори урилдалгын спорт, 20—далбагата спорт, 29—стендовэ буудалга.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Нэгэшье час гээгдэхэгүй, нэгэшье грамм гээлтэ хэхэгүй гэһэн эрилтэ намар табина. «Эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор»—А. Вазархандаевай статья. «Дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалхаһаа нангин хэрэг байхагүй!»—суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Марксистско-ленинскэ һуралсал. «Эдэбхитэдые үзэл сурталай талаар хүмүүжүүлгэ»—Л. Коллекерэй статья. Уялгануудай дүүргэлтые шалганабди. «Ажабайдалай түргэн дундуур»—Ю. Коркиной статья. «Түрүү арга хэрэглэхэ зам дээрэ»—А. Куклинай статья.

Гурбадахи хуудаһанда.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54, зам. редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52. секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни— 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина. Н-02517. Заказ № 229. Индекс